

เจ้าไ้เตตน

กัณ

พงาวตารเมืองจระเข้ใหม่ เมืองนครลำปาง ละเมืองลำพูนไชย

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ

๖๕๐.๓

เจ้าพัฒนา ณ ลำพูน

ค

ณ สุลำน้ำหลวง จังหวัดลำพูน

วันที่ ๑๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๑๒

เจ้าเจ็ดตน

กับ

พงศาวดารเมืองนครเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง และเมืองลำพูนไชย

THE LIBRARY
COLLEGE OF EDUCATION
BANGKOK, THAILAND

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ

เจ้าพัฒน์มา ณ ลำพูน

ณ สู่ล้านบ้านหลวง จังหวัดลำพูน

วันที่ ๑๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๑๒

เจ้าเจ็ดตน

(คัดจากพระราชพงสาวดาร กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๒
พระนิพนธ์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ)

พงสาวดาร

เมืองนครเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง และเมืองลำพูนไชย

(คัดจากประชุมพงสาวดาร ภาคที่ ๓)

- พิมพ์ครั้งแรก ในงานศพ หม่อมเจ้าหญิงอรรช ในพระเจ้า
บรมวงศ์เธอ กรมหมื่นไกรสรวิชิต พ.ศ. ๒๔๕๖
- พิมพ์ครั้งที่สอง ในงานศพ หลวงชนาธิกรณอนุวัติ
(สิงโต ลิมป์พันธ์) พ.ศ. ๒๔๖๑
- พิมพ์ครั้งที่สาม สำนักพิมพ์ก้าวหน้า
(พิมพ์รวมในชุดประชุมพงสาวดาร เล่ม ๓) พ.ศ. ๒๕๐๖
- พิมพ์ครั้งที่สี่ ในงานศพ นางจันทร์คำ วุฒิกุล
(พิมพ์เฉพาะพงสาวดารเมืองนครเชียงใหม่
เมืองนครลำปางและเมืองลำพูนไชย
รวมกับเรื่องตำนานพระธาตุคอกยสุเทพ
พระธาตุลำปางหลวง และพระธาตุ
หริภุญไชย) กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๒
- พิมพ์ครั้งที่ห้า งานพระราชทานเพลิงศพ เจ้าพัฒนา
(๑๐๐๐ เล่ม) ณ ลำพูน (พิมพ์เฉพาะพงสาวดาร
เมืองนครเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง
และเมืองลำพูนไชย รวมกับเรื่อง
เจ้าเจ็ดตน) มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๒

26278

262734

คำนำ

เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ เจ้าพัฒนา ณ ลำพูน ณ สุสานบ้านหลวย จังหวัดลำพูน กำหนดวันที่ ๑๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๑๒ หม่อมเจ้าพิริยดิศ ดิศกุลได้ทรงเป็นผู้แทนเจ้าภาพแจ้งพระประสงค์มายังกรมศิลปากร ขออนุญาตจัดพิมพ์เรื่องเกี่ยวกับเจ้าเจ็ดตน กับพงศาวดารเมืองนครเชียงใหม่ เมืองนครลำปางและเมืองลำพูนไชย เพื่อแจกเป็นอนุสรณ์ในงานนี้ กรมศิลปากรยินยอมอนุญาตให้จัดพิมพ์ได้ตามพระประสงค์

เรื่องเกี่ยวกับเจ้าเจ็ดตนที่พิมพ์ไว้ในเล่มนี้ได้คัดตัดตอนมาจากพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๒ พระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ตอนที่ว่าด้วยเรื่องตั้งเมืองประเทศราชมณฑลพายัพ อันมีเมืองเชียงใหม่ ลำปาง และลำพูน ให้เป็นเมืองประเทศราชที่มีศักดิ์เสมอกัน เจ้าเจ็ดตนที่กล่าวถึงในพระราชพงศาวดารนี้เป็นต้นวงศ์สกุลของเจ้านายเมืองเหนือทั้งสามเมืองสืบมาจนทุกวันนี้

ส่วนพงศาวดารเมืองนครเชียงใหม่ เมืองนคร
เมืองลำพูนไชยนั้น พระยามหาอำมาตยาธิบดี (หรั่ง
เป็นพระยาศรีสิงหเทพ ได้เรียบเรียงขึ้นทูลเกล้าฯ ถว.)
บาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และต่อมาสมเด็จพระเจ้า
บรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ โปรดให้จัดพิมพ์รวม
กับพงศาวดารเมืองปัตตานี และพงศาวดารเมืองสงขลา นับเป็น
ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ ๓ หนังสือเรื่องนี้ให้ความรู้เกี่ยวกับ
ประวัติศาสตร์ของเมืองเหล่านั้น ในสมัยรัตนโกสินทร์ และให้
ประโยชน์แก่ผู้อ่านให้ทราบเรื่องวงศ์ตระกูลของเจ้านายทางภาค
เหนือด้วย

กรมศิลปากรขออนุโมทนาในกุศลราศีทักษิณานุประทาน ซึ่ง
เจ้าภาพได้จัดบำเพ็ญอุทิศแด่ เจ้าพัฒนา ณ ลำพูน และได้ให้
พิมพ์หนังสือนี้แจกเป็นกุศลสาธารณประโยชน์ ขออำนาจกุศลทั้งนี้
จงเป็นพลบั้งจัญตลบันดาลให้ เจ้าพัฒนา ณ ลำพูน ประสบ
แต่อิฏฐคุณมณูญผลตามควรแก่คติวิสัยในสัมปรายภพ ทุกประการ
เทอญ.

กรมศิลปากร

๖ มิถุนายน ๒๕๐๒

เจ้าพัฒนา ณ ลำพูน (คนขวา) ในขบวนแห่บายศรี
 ในพิธีทูลพระขวัญถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้า
 อยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
 เนื่องในโอกาสเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎร
 ภาคเหนือ พ.ศ. ๒๕๐๑

เจ้าพัฒนา ณ ลำพูน ถ่ายรูปพร้อมครอบครัว เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๘

ประวัติ

เจ้าพัฒนา ณ ลำพูน ถือกำเนิดเมื่อวันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๔๕๗ เป็นเจ้าราชบุตรสุดท้ายของเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ เจ้าผู้ครองนครลำพูน และเจ้าหญิงส่วนบุญ ได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนอัสสัมชัญ บางรัก พระนคร เมื่ออายุ ๕ ขวบ สำเร็จชั้นมัธยมแปด เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๖ และได้ไปศึกษาวิชาการป่าไม้ที่มหาวิทยาลัยฟิลิปปินส์ สำเร็จการศึกษาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓ กลับมารับราชการในกรมป่าไม้ และเป็นอาจารย์ในโรงเรียนป่าไม้จังหวัดแพร่ ได้ทำการสมรสกับ เจ้าพงศ์แก้ว ณ เชียงใหม่ ธิดาของพลตรี เจ้าราชบุตร (วงศ์ตระวัน ณ เชียงใหม่) และเจ้าหญิงภัทรา เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๖ มีบุตรและธิดารวม ๔ คน คือ

๑. เจ้าดารารัตน์ ณ ลำพูน	(หญิง)
๒. เจ้าพัฒน์พงศ์ ณ ลำพูน	(ชาย)
๓. เจ้าวงศ์จักร ณ ลำพูน	(ชาย)
๔. เจ้าศักดิ์ขจร ณ ลำพูน	(ชาย)

ภายหลังได้ลาออกจากราชการมาประกอบอาชีพส่วนตัว
เจ้าพัฒนา ณ ลำพูน ได้ป่วยด้วยโรคมะเร็งในหลอดลม และถึงแก่
กรรมเมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ เมื่อเวลา ๐๖.๐๐ น.
สรีรอายุได้ ๕๕ ปี.

พระมหากรุณาธิคุณ

สำเนาโทรเลขของ ม.ร.ว. สุประภาดา
เกษมสันต์ ราชเลขานุการในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

มีพระราชเสาวนีย์เหนือเกล้าฯ ให้ดิฉัน
เรียนว่า ทรงเสียพระราชหฤทัยที่ได้ทรงทราบ
ข่าวเจ้าพัฒนาถึงแก่กรรม

สุประภาดา

คำอุทิศแด่ เจ้าพัฒนา ณ ลำพูน

เจ้าพัฒนา ณ ลำพูน เป็นบุคคลที่มีความรู้สูงและเคยรับราชการมาแล้ว แต่ได้ออกประกอบอาชีพส่วนตัว ตั้งตนอยู่ในฐานะอันชอบ ประกอบด้วยมีมารยาทอันอ่อนโยน สุภาพเรียบร้อย สมกับที่เกิดในสกุลวงศ์เชื้อสายของเจ้านายลำพูน ใคร ๆ ก็มีความรักใคร่เคารพนับถือ ไม่เป็นที่รังเกียจของสาธุชนทั่วไป แม้การประกอบอาชีพส่วนตัวนั้น ก็บำเพ็ญให้เป็นประโยชน์แก่บุคคลอื่นด้วย ไม่เห็นแก่ส่วนตัวมากเกินไป ผู้มีส่วนได้รับประโยชน์ด้วย และคนทั้งหลายเหล่าอื่นจึงสรรเสริญอยู่มิใช่น้อย แต่ก็น่าเสียดายที่ต้องมาด่วนจากโลกนี้ไปเสีย ทั้งวิปโยคไว้ให้แก่ภรรยาบุตรธิดา และประยูรวงศ์ ตลอดจนคนที่มีความเคารพรักใคร่นับถือ ภรรยาบุตรธิดาเป็นต้น ผู้ตั้งอยู่ในมนุษยโลกนี้ จึงพากันประกอบกิจพิธีในทางพระพุทธศาสนา ตั้งต้นแต่วันถึงแก่กรรมมาโดยลำดับตามกตินิยมของพุทธศาสนิกชน

ด้วยกุศลเจตนาสมาปฏิบัติ อันชนทั้งหลายมีภรรยบุตรธิดา
เป็นต้น ได้บำเพ็ญแล้วโดยชอบเพื่ออุทิศส่งไปให้แก่ เจ้าพัฒนา
ณ ลำพูน จากมนุษยโลกนี้ ขอจงเป็นบัจฉัยส่งเสริมซึ่งความสุขให้
มีคติสัมปรายภพอันงามสืบต่อไป.

พระธรรมโมลี

วัดพระธาตุหริภุญชัย ลำพูน

ขอบพระทัยและขอบคุณ

ข้าเจ้าและลูก ๆ ขอกราบขอบพระทัย ขอบพระคุณ
ขอบคุณทุก ๆ พระองค์ และทุก ๆ ท่าน ที่ได้ช่วยแสดงความ
เศร้าโศกสลดใจ ในการจากไปอย่างไม่มีวันกลับของเจ้าพัฒนาใน
ครั้งนี้ ความรัก ความอาลัย ในการพลัดพรากของบุคคลผู้เป็น
ร่วมโพธิ์ หลักชัยของครอบครัว ย่อมล้าลึกและเกาะกินใจไปตลอด
ชั่วชีวิตในครอบครัวอื่นฉันใด ข้าเจ้าและลูก ๆ ก็ย่อมรู้สึกฉันนั้น
โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรามีสายสัมพันธ์เป็นเครือญาติใกล้ชิดกันอีกด้วย
เจ้ายังอยู่ในวัยที่จะให้ความอบอุ่นแก่ครอบครัวได้อีกนาน สุขภาพ
และอาการเจ็บป่วยก็ไม่ทำให้น่ากังวลใจเท่าไรนัก เจ้ามีอาการ
ทรุดจริง ๆ ถึงกับต้องนำเข้ารับการรักษาจากโรงพยาบาลเพียง
๓ วันเท่านั้น ก็ด่วนจากไปอย่างคาดไม่ถึง อาการโรคสุกที่แพทย์
จะช่วยเหลือไว้ได้ ข้าเจ้าและลูก ๆ ขอจารึกน้ำพระทัย น้ำใจ
ของเจ้านายทุก ๆ พระองค์ และญาติมิตรทุก ๆ ท่านที่ได้ให้
ความอบอุ่นใจ และช่วยเหลือให้การบำเพ็ญฌาปนกิจของเจ้า

พัฒนาให้เป็นไปโดยเรียบร้อยทุกอย่าง หากจะมีญาณทิพย์วิเศษใด
จะได้ทราบถึงเจ้าพัฒนาแล้ว ข้าเจ้าและลูก ๆ เชื่อว่า เจ้าคงจะ
ได้ไปสู่สุคติในสัมปรายภพเป็นแน่แท้ ด้วยเศษบุญกุศล กรรมดีที่
ทุก ๆ ท่านได้ประกอบให้เจ้าพัฒนา ข้าเจ้าและลูก ๆ ขอให้ทุก ๆ
ท่านได้รับแต่สิ่งอันเป็นมงคลทั่วกัน เทอญ.

พงศ์แก้ว ณ ลำพูน และลูก ๆ

เรื่อง เจ้าเจ็ดตน

เรื่อง เจ้าเจ็ดตน *

ในปีจอฉศก จุลศักราช ๑๑๗๖ พ.ศ. ๒๓๕๗ นี้ โปรดให้ตั้งเมืองลำพูนไชย ซึ่งร้างมาแต่ครั้งพม่ามาได้เมืองเชียงใหม่ นั้น กลับขึ้นเป็นบ้านเมืองตามเดิม และโปรดให้เมืองเชียงใหม่มี่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูนไชย เป็นเมืองประเทศราชขึ้นกรุงเทพฯ ๗ แต่นั้นมา

เหตุที่จะตั้งเมืองทั้ง ๓ ให้เป็นเมืองประเทศราชมีศักดิ์เสมอกัน เกี่ยวด้วยเจ้า ๗ ตน ซึ่งเป็นต้นวงศ์สกุลของเจ้านายทั้ง ๓ เมืองสืบมาจนทุกวันนี้ จำต้องอธิบายความในเรื่องพระราชพงศาวดารย้อนถอยหลังขึ้นไปสักหน่อยจึงจะเข้าใจได้ชัดเจน คือเมื่อครั้งกรุงเก่าเสียแก่พม่าข้าศึก เมืองเชียงใหม่ เมืองลำพูนไชย และเมืองนครลำปาง ก็ตกอยู่ในอำนาจพม่า ในสมัยนั้น ในพวกชาวเมืองเชียงใหม่มีหัวหน้า ๒ คน เรียกว่า พระยาเจ้าบ้านคน ๑

---

* คัดจาก เรื่องตั้งเมืองประเทศราชมณฑลพายัพ ในพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๒ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงนิพนธ์

เรียกว่าฟ้าชายแก้ว เป็นหลานพระยาจำบ้านคน ๑ ทั้ง ๒ คนนี้
 ต้องจำใจอยู่ในอำนาจพม่า ๆ ทั้งพระยาจำบ้านเป็นเจ้าเมือง
 เชียงใหม่ ฟ้าชายแก้วเป็นอุปราช ฟ้าชายแก้วถึงแก่กรรม
 มีบุตร ๗ คน คือ ๑. ชื่อกาวิละ ๒. ชื่อคำโสม ๓. ชื่อน้อยธรรม
 ๔. ชื่อดวงทิพ ๕. ชื่อหมูล่า ๖. ชื่อคำพันธ์ ๗. ชื่อนุมา ธิดามี
 ๓ คน ๑. ชื่อนางศิริรัตจา ๒. ชื่อนางศิริวรรณ ๓. ชื่อศิริบุญธรรม
 เมื่อพระยาอุปราช (ฟ้าชายแก้ว) ถึงแก่กรรมแล้ว พม่าจึงตั้ง
 นายกาวิละ บุตรใหญ่ให้เป็นพระยาอุปราชต่อมา ครั้นเมื่อพระเจ้า
 กรุงธนบุรีได้เป็นใหญ่ ยกกองทัพหลวงขึ้นไปตีเมืองเชียงใหม่
 พม่าแต่งให้พระยาเชียงใหม่ (จำบ้าน) พระยาอุปราช (กาวิละ)
 คุมกองทัพชาวเชียงใหม่มาต่อสู้ไทย พระยาจำบ้าน พระยากาวิละ
 ไม่เต็มใจอยู่ในบังคับพม่าอยู่แล้ว เมื่อเห็นไทยด้วยกันกลับมีกำลัง
 ขึ้นไปปราบปรามพม่า ก็พาพรรคพวกมาสวามิภักดิ์ต่อพระเจ้า
 กรุงธนบุรีช่วยรบพุ่งพม่าแตกไปจากเมืองเชียงใหม่ในครั้งนั้นพระ-
 เจ้ากรุงธนบุรีจึงทรงตั้งพระยาจำบ้าน เป็นพระยาวิเชียรปราการ
 เจ้าเมืองเชียงใหม่ ให้พระยากาวิละเป็นพระยานครลำปาง ต่อมาใน
 ครั้งกรุงธนบุรีนั่นเอง พม่ากลับมาตีเมืองเชียงใหม่ เมืองนคร
 ลำปางอีก พระยาจำบ้านที่เป็นพระยาวิเชียรปราการ รักษาเมือง

เชียงใหม่ไว้ไม่ได้ ต้องอพยพหนีเข้ามาอยู่หัวเมืองชั้นใน แต่พระ
 ยากาวิละเป็นคนเข้มแข็งในการศึกสงคราม รักษาเมืองนครลำปาง
 ไว้ได้ พวกตระกูลเจ้า ๗ คนจึงตั้งอยู่เมืองนครลำปางต่อมา แต่
 เมืองเชียงใหม่นั้นต้องทิ้งร้างอยู่จนรัชกาลที่ ๑ เมื่อปีมะแมนพศก
 จุลศักราช ๑๑๔๙ พ.ศ. ๒๓๓๐ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า
 จุฬาโลก มีรับสั่งให้กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาทเสด็จขึ้น
 ไปตั้งเมืองเชียงใหม่ให้เป็นเมืองใหญ่ สำหรับรักษาราชการข้าง
 ปลายแดนพระราชอาณาจักร โปรดให้ย้ายพระยากาวิละเจ้าเมือง
 นครลำปางไปเป็นพระยาเชียงใหม่ ให้นายคำโสมผู้น้องรองลงมา
 เป็นพระยานครลำปาง แบ่งเจ้านาย ๗ คนไปช่วยราชการเมือง
 เชียงใหม่บ้าง เอาไว้เมืองลำปางบ้าง แต่เมืองลำพูนไชยนั้นยังต้อง
 ทิ้งให้ร้างอยู่ ด้วยยังรวบรวมราษฎรไม่ได้พอจะตั้งเป็นบ้านเป็น
 เมือง มาจนถึงรัชกาลที่ ๒ เมื่อปีจอชก จุลศักราช ๑๑๗๖ พ.ศ.
 ๒๓๕๗ ทรงพระราชดำริว่า เมืองนครเชียงใหม่และเมืองนคร
 ลำปางก็ได้ตั้งมั่นคง ผู้คนพลเมืองค่อยบริบูรณ์แล้ว สมควรที่จะ
 เมืองลำพูนไชยที่ยังร้างอยู่กลับเป็นบ้านเมืองตามเดิมได้ และใน
 เวลานั้น พระยานครลำปาง (คำโสม) ซึ่งเป็นน้องรองแต่พระ
 ยากาวิละถึงอนิจกรรมลง ตำแหน่งพระยาว่าราชการเมืองนคร

๔

ลำปางว่างอยู่ จึงทรงตั้งให้พระยาอุปราช ทวงทิพ ซึ่งเป็นน้อง
ที่ ๔ เป็นพระยานครลำปาง ตั้งนายคำพันธ์น้องที่ ๖ เป็นพระยา
นครลำพูน ส่วนพระยากาวิละเจ้าเมืองเชียงใหม่ นั้น ทรงพระราช
ดำริว่าเป็นผู้ใหญ่ และมีบำเหน็จความชอบมามาก จึงทรงพระ
กรุณาโปรดยกเกียรติยศขึ้นเป็นพระเจ้าเชียงใหม่ ให้พระเจ้า
เชียงใหม่และพระยานครลำปางแบ่งราษฎรมาตั้งภูมิลำเนาที่เมือง
นครลำพูน และยกทั้ง ๓ เมืองนั้นเป็นประเทศราชขึ้นกรุงเทพฯ
เหมือนอย่างเมืองน่านแต่เดิมมา.

พงศาวดาร

เมืองนครเชียงใหม่

เมืองนครลำปาง

และ

เมืองลำพูนไชย

สมัยรัตนโกสินทร์

พงศาวดาร
เมืองนครเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง
และ
เมืองลำพูนไชย*

จุลศักราช ๑๒๓๗ ปีกุนสัปตศก พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการมานพระบัณฑูรสรุสังหนาท ดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อมสั่งให้พระยาศรีสิงหเทพ เรียงพงศาวดารโดยลำดับวงศ์ลาวพุงคำประเทศขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย จักดำเนินเรื่องราวพงศาวดารเมื่อจุลศักราช ๑๑๒๙ ปีกุนนพศก พระเจ้าอังวะยกพยุหโยธาทัพลงมาตีกรุงศรีอยุธยามหานครบูรณถึงแก่พินาศปราชัยแล้ว พระเจ้าอังวะตั้งให้ ไปสุพล ไปมะยูนวณ คุมกองทัพลงมา

---

* พระยามหาอำมาตยาธิบดี (หรุ่น)
เมื่อยังเป็นพระยาศรีสิงหเทพ
เรียบเรียง

รวบรวมไพร่พลลาวเมืองเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมือง
ลำพูนไชย ไปตั้งอยู่ที่เมืองกุมกาม ไปสุพลา ไปมะยงวน ตั้ง
พระยาจำบ้านเป็นพระยาสุรสงคราม เจ้าเมือง ตั้งฟ้าชายแก้วผู้
หลานเป็นพระยาอุปราช อยู่มาพระยาอุปราชถึงแก่กรรม พระยา
อุปราชมีบุตรชาย ๗ คน คือ นายกาวิละ ๑ นายคำโสม ๑
นายน้อยธรรม ๑ นายดวงทิพ ๑ นายหมูล่า ๑ นายคำพั่น ๑
นายบุญมา ๑ บุตรหญิง ๓ คน นางสิริจาง ๑ นางสิริวรรณ ๑
นางสิริบุญธรรม ๑ รวม ๑๐ คน ไปสุพลาจึงตั้งนายกาวิละบุตร
นายฟ้าชายแก้วที่ ๑ เป็นพระยาอุปราช

ลัทธิการบ ๑๑๓๖ ปีมะเมียจศก พระเจ้ากรุงธนบุรี
ยกกองทัพขึ้นไปตีเมืองกุมกาม ครั้นขึ้นไปถึงเมืองลำพูนไชย ก็
หยุดประทับตั้งค่ายหลวงอยู่ที่นั่น ไปสุพลา ไปมะยงวน รู้ว่า
กองทัพกรุงเทพฯ ยกขึ้นไป ก็ให้พระยาจำบ้าน พระยาภาวิละ
เกณฑ์คนออกตั้งรับทัพไทยอยู่นอกเมือง ฝ่ายพระยาจำบ้าน พระ
ยาภาวิละ ก็เข้าหาท่านเจ้าพระยาแม่ทัพ ขอเป็นข้าขอบขัณฑสีมา
กรุงเทพฯ ท่านเจ้าพระยาแม่ทัพก็ให้พระยาจำบ้าน พระยาภาวิละ

นำทัพยกเข้าเป็นปล้นเอาเมือง ฝ่ายโปสุพลา โปมะยุงวน ทราบว่าพระยาจำบ้าน พระยาภาวิลละ เข้าหาแม่ทัพไทยแล้ว ก็ไม่อาจที่จะคิดสู้รบต่อไป ครั้นถึง ณ วัน ๗ เดือน ๒ ขึ้น ๑๓ ค่ำ เวลา ยามเศษ โปสุพลา โปมะยุงวน ก็กวาดต้อนครอบครัวพม่า ลาว หนีออกจากเมือง ครั้น ณ วัน ๕ เดือน ๒ แรม ๓ ค่ำ พระเจ้ากรุงธนเสด็จยกเข้าอยู่ในเมือง โปรดตั้งพระยาจำบ้านเป็นพระยาวิเชียรปราการ ถืออาญาสิทธิ์ ให้พระยาวังพร้าวผู้หลานเป็นพระยาอุปราช น้อยโพธิเป็นพระยาราชวงศ์ ยกขึ้นไปตั้งที่เมืองป่าทราง ทางไกลเมืองกุมกามวันหนึ่ง ตั้งพระยาลำพูนเป็นพระยาไวยวงศา ถืออาญาสิทธิ์ ครองเมืองลำพูนไชยตามเดิม ตั้งนายน้อยต่อมต้อเป็นพระยาอุปราช ให้พระยาภาวิลละถืออาญาสิทธิ์ ครองเมืองนครลำปาง ตั้งคำโสมผู้น้องที่ ๑ เป็นพระยาอุปราช ตั้งน้อยธรรมผู้น้องที่ ๒ เป็นพระยาราชวงศ์ ดวงทิพ หมูล่า คำพัน บุญมา น้อง ๔ คนนี้ให้เป็นผู้ช่วยราชการ จึงพระราชทานเครื่องยศโดยฐานาศักดิ์ทุกคน แล้วเสด็จยกทัพกลับยังกรุงธนบุรี เมืองเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูนไชย ก็เป็นเมืองขึ้นกรุงธนบุรีแต่บัดนั้นมา

ครุฑศักราช ๑๑๓๗ ปีมะแมสัปตศก พระเจ้าอังวะ
 ให้อะแซหุ่นกัเป็นแม่ทัพมาตีเมืองพิษณุโลกและเมืองฝ้ายเหนือ
 ให้อำมะลอกุ่นกับทวนุ่นเป็นแม่ทัพ คุมพลมาตีเมืองบ่าทราง
 พระยาวิเชียรปราการเจ้าเมืองเชียงใหม่ พระยาไวยวงศาเจ้าเมือง
 ลำพูนสู้รบเหลือกำลัง ก็อพยพครอบครัวทั้งเมืองเชียงใหม่ เมือง
 ลำพูนไชยลงมาอยู่เมืองนครลำปางบ้าง อยู่ตามหัวเมืองฝ้ายเหนือ
 ต่าง ๆ บ้าง แต่ที่เมืองนครลำปางนั้น พระยาภาวิลระรักษาเมือง
 ไว้ได้ พระยาวิเชียรปราการ พระยาไวยวงศา อุปราชน้อยต่อม
 ก็ลงมาถึงแก่กรรมอยู่ ณ เมืองสวรรคโลก เมืองเชียงใหม่ เมือง
 ลำพูนไชย ก็ร้างว่างอยู่

ครุฑศักราช ๑๑๔๔ ปีบาลจัตวาศก พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติปราบดาภิเษก
 แล้ว พระยาภาวิลระเจ้าเมืองนครลำปาง แต่งให้นายคำพันธ์ผู้น้อง
 ลงมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท

ครุฑศักราช ๑๑๔๗ ปีมะเส็งสัปตศก กรุงทพลาต-
 หนญา พม่ายกมาล้อมเมืองนครลำปางและตีหัวเมืองฝ้ายเหนือ จึง

โปรตเกล้าฯ ให้กรมพระราชวังบวรสถานพิมุขฝ่ายหลัง กับเจ้าพระยามหาเสนายกไปตีทัพพม่า ณ หัวเมืองฝ่ายเหนือ ทัพหลวงก็เสด็จขึ้นไปตั้งอยู่ ณ เมืองนครสวรรค์ ครั้นพม่าถอยไปสิ้นแล้ว จึงโปรตเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงจักรเจษฎา แบ่งคนในกองทัพหลวงยกไปบรรจบทัพเจ้าพระยามหาเสนา ไปรบพม่าตามลำน้ำพิง ซึ่งตั้งอยู่ ณ เมืองกำแพงเพชร เมืองตาก แล้วไปช่วยเมืองนครลำปาง ฝ่ายพม่าที่ล้อมเมืองนครลำปาง ได้ทราบว่างองทัพไทยขึ้นไปช่วยก็เลิกทัพกลับไป

ครุฑกักราช ๑๑๔๘ บรมเมือยัฐศก พม่าซึ่งตั้งอยู่เมืองเชียงแสน จะยกมาตีเมืองฝางลาว พระยาแพร์ที่อะแซหุ่นก็เอาตัวไปเมืองพม่าแต่ครั้งทัพเมืองพระพิษณุโลกนั้น พระยาแพร์มาอยู่ที่เมืองเชียงแสน คิดกับพระยายอง จับอาปะกามะนีนายทัพพม่าซึ่งมาตั้งอยู่ ณ เมืองเชียงรายจำโทอง พาครอบครัวเข้ามาสามัคคีสู่พระบรมโพธิสมภาร พระยาภาวิละเจ้าเมืองนครลำปางบอกส่งลงมา โปรตให้พระยายองกลับขึ้นไปอยู่กับพระยาภาวิละที่เมืองนครลำปาง แต่พระยาแพร์นั้นให้ทำราชการอยู่ ณ กรุงเทพฯ

แล้วได้ข่าวว่าพม่าจะยกมาตีเมืองฝางลาว เมืองนครลำปางอีก จึงโปรตเกล้าฯ ให้กรมพระราชวังบวรฯ เสด็จขึ้นไปจัดการ

ณ เมืองเชียงใหม่ ครั้นเสด็จขึ้นไปถึงเมืองนครลำปาง จึงมีพระราชบัญญัติให้พระยาภาวดีเป็นพระยาเชียงใหม่ ให้น้อยธรรม
 ผู้น้องที่ ๒ เป็นพระยาอุปราช ให้พุทธสารผู้เป็นญาติข้างมารดา
 พระยาภาวดีเป็นพระยาราชวงศ์ พระราชทานเครื่องยศโดย
 สมควรแก่ฐานาศักดิ์ พระยาเชียงใหม่ พระยาอุปราช พระยา
 ราชนวงศ์ ก็กราบถวายบังคมลาแยกครัวเชียงใหม่เดิม แล้วขอรับ
 พระราชทานครัวเชียงใหม่ซึ่งตกค้างอยู่ ณ เมืองฝ้ายเหนือทั้งปวง
 นั้น ขึ้นไปตั้งอยู่ ณ เมืองเชียงใหม่แต่ปีมะเมียอัฐศก ศักราช
 ๑๑๔๘ มาจนทุกวันนี้

และที่เมืองนครลำปางนั้น มีพระราชบัญญัติคำโสม
 ผู้น้องรองพระยาภาวดีเป็นพระยานครลำปาง ให้ดวงทิพผู้น้อง
 ที่ ๓ เป็นพระยาอุปราช ให้หมูล่าผู้น้องที่ ๔ เป็นพระยาราชวงศ์
 อยู่รักษาเมืองนครลำปางสืบไป พระราชทานเครื่องยศเหมือนตั้ง
 เมืองเชียงใหม่ แต่ที่เมืองลำพูนไชยนั้นยังหาได้ตั้งไม่

สุตศักราช ๑๑๕๖ ปีบาลลศก พระยานครลำปางป่วย
 ถึงแก่กรรม พระยานครคำโสมเป็นพระยานครได้ ๔ ปี แต่จะ
 ไปรกล้ำๆ ให้ผู้ใดขึ้นไปปลงศพนั้นหาได้ปรากฏในหมายเหตุไม่

แล้วโปรดเกล้าฯ ให้มีตราหาตัวพระยาอุปราชดวงทิพ พระยาราชวงศ์หมูล่า นายหนานไชยวงศ์ ลงมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท จึ่งทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งพระยาอุปราชดวงทิพเป็นพระยานครลำปาง ตั้งพระยาราชวงศ์หมูล่าเป็นพระยาอุปราช ตั้งนายหนานไชยวงศ์บุตรพระยานครคำโสมเป็นพระยาราชวงศ์ พระราชทานเครื่องยศโดยสมควรแก่ฐานาศักดิ์ แล้วพระยานครลำปาง พระยาอุปราช พระยาราชวงศ์ ก็กราบถวายบังคมลา กลับขึ้นไปเมืองนครลำปาง

ลุดักราช ๑๑๖๓ ปีระกาตรีศก พระยาเชียงใหม่กำวิละพระยานครลำปางดวงทิพ กับญาติพี่น้องยกกองทัพขึ้นไปตีเมืองสาต จับได้ราชาจอมหงส์เจ้าเมืองกับครอบครัว ส่งลงมาถวาย ณ กรุงเทพ ฯ

ลุดักราช ๑๑๖๔ ปีจอจัตวาศก เจ้าเวียงจันทน์กับเจ้าอินทร์รับอาสานำกองทัพพระยายมราชยกขึ้นไปตีเมืองเชียงแสน ครั้นพระยายมราชกับนายทัพนายกองยกขึ้นไปถึงเมืองเชียงแสนแล้ว ตีเมืองเชียงแสนหาแตกไม่ พระยายมราช นายทัพนายกองไทยลาว ก็ล่าทัพกลับลงมายังกรุงเทพ ฯ

ลุตักราช ๑๑๖๕ ปีกุนเบญจศก พระยาเชียงใหม่กำวิละ
พระยานครลำปางดวงทิพ เจ้านายญาติพี่น้อง กับเจ้าฟ้าเมืองน่าน
เกณฑ์กองทัพขึ้นไปตีเมืองเชียงแสน เมืองยองแตกกระจัดกระจาย
จุดเผาบ้านเรือน กวาดต้อนเอาครอบครัวชายหญิงใหญ่น้อย ช้าง
ม้า โค กระบือ เครื่องสรรพศัสตราวุธ ทรัพย์สิ่งของ เครื่องวัตถุ
อัญมณีลงมาไว้ ณ เมืองเชียงใหม่ เมืองนครลำปางเป็นอันมาก
เมืองน่านก็ยกเอาเมืองเชียงของไปเป็นเมืองขึ้นเมืองน่าน แล้ว
บอกข้าราชการที่ได้ชัยชนะแก่เมืองเชียงแสน เมืองยอง ลงมา ณ
กรุงเทพ ฯ

ครันตักราช ๑๑๖๗ ปีฉลูสัปตศก พระยาเชียงตุงเจ้า
เมือง พะยามหาชนานเป็นกบฏต่อเมืองอังวะ อพยพครอบครัว
หนีเข้ามาอยู่ยังเมืองเชียงใหม่ ขอเป็นข้าขอบขัณฑสีมา เอา
พระเดชเดชาานุภาพพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว ณ กรุงเทพ ฯ
เป็นที่พึ่งสืบไป

ครันตักราช ๑๑๖๘ ปีชลาภุศก พระยาราชวงศ์คำ
พื้น เมืองเชียงใหม่ พระยาอุปราชหมูลำเมืองนครลำปาง เกณฑ์

กองทัพเมืองเชียงใหม่ เมืองนครลำปางยกขึ้นไปตีเมืองเชียงรุ่ง
 ได้รับพุงกับพม่า ลาว ลื้อ พลเมืองเป็นหลายครั้ง เจ้าเมืองเชียงรุ่ง
 กับท้าวพระยาสิบสองพันนา ก็อ่อนน้อมยอมเป็นข้าขอบขัณฑสีมา
 กรุงเทพฯ ฯ

อยู่มาจุลศักราช ๑๑๗๐ ปีมะโรงสัมฤทธิศก พระยา
 เชียงใหม่ พระยานครลำปางยกขึ้นไปเกลี้ยกล่อมมหาชน
 ณ เมืองเชียงตุง ฯ ก็ยอมพาครอบครัวอพยพมาพักอยู่ ณ เมือง
 เชียงแสนได้ประมาณเดือนเศษ แล้วมหาชนกลับใจพาครอบครัว
 หนีกลับไปเมืองเชียงตุง พระยานครลำปาง พระยาเชียงใหม่ ก็หา
 ได้ยกกองทัพติดตามไปไม่

ครั้นจุลศักราช ๑๑๗๑ ปีมะเส็งเอกศก พระบาทสมเด็จพระ
 พุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เสด็จสู่สวรรคต พระบาทสมเด็จพระ
 พุทธเลิศหล้านภาลัย ได้เถลิงถวัลยราชสมบัติปราบดาภิเษกแล้ว
 ครั้น ณ ปีมะเมียโทศก พระยาเชียงใหม่ พระยานครลำปางแต่ง
 ให้เจ้านายบุตรหลาน คุมเครื่องราชบรรณาการลงมาทูลเกล้า ฯ
 ถวาย

ครุณลุศักราช ๑๑๗๖ ปีจอจศก จึ่งทรงพระราชดำริ
 ปรีกษาค้วยท่านอัครมหาเสนาบดีว่า เมืองลำพูนไชยยังร้างว่าง
 อยู่ หมายผู้คนรักษามันเมืองไม่ จะทรงพระกรุณาตั้งเจ้าเมือง
 อุปราช ราชวงศ์ ขึ้นรักษาเมืองลำพูนไชยให้เป็นเมืองสืบต่อไป
 ท่านอัครมหาเสนาบดีก็เห็นชอบด้วยตั้งกระแสนพระราชดำริ โปรด
 กล้า ๆ ให้มีตราขึ้นไปหาพระยาเชียงใหม่กาวิละ พระยาราชวงศ์
 คำพัน นายบุญมา ลงมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท

ครุณ ๓ วัน ๕ เดือน ๑๑ ปี ๔ ค่ำ ก็ทรงพระมหา
 กรุณาโปรดเกล้า ๆ เลื่อนพระยาเชียงใหม่กาวิละ ขึ้นเป็นพระเจ้า
 เชียงใหม่ ตั้งพระยาราชวงศ์คำพันเป็นพระยาลำพูนไชย ตั้ง
 นายบุญมา เป็นพระยาอุปราชเมืองลำพูนไชย พระราชทาน
 เครื่องยศโดยสมควรแก่ฐานาศักดิ์ทุกคน จึ่งโปรดเกล้า ๆ ยกเมือง
 เชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูนไชย ขึ้นเป็นเมือง
 ประเทศราชแต่บัดนั้นมา แล้วพระเจ้าเชียงใหม่ พระยาลำพูนไชย
 พระยาอุปราชก็กราบถวายบังคมลาถลันขึ้นไปเมืองเชียงใหม่ พระ
 เจ้าเชียงใหม่กาวิละจึงแบ่งเอาคนเมืองเชียงใหม่ เป็นคนสกรรจ์
 ๑๐๐๐ คน เมืองนครลำปาง ๕๐๐ คน ให้พระยาลำพูนไชย ๆ

ก็ยกครอบครัวไพร่พลทั้ง ๒ เมืองมาตั้งเมืองลำพูนไชยแต่ในศักราช ๑๑๗๖ ปีจอฉศก มาจนทุกวันนี้ พระเจ้าเชียงใหม่กวาดละ ครั้นจัดการเมืองลำพูนไชยเสร็จแล้วก็ป่วยลง พระเจ้าเชียงใหม่กวาดละ เป็นพระยาเชียงใหม่ได้ ๒๘ ปี เป็นพระเจ้าเชียงใหม่ได้ปีหนึ่ง รวมแต่ได้ครองเมืองเชียงใหม่มาได้ ๒๙ ปี ก็ถึงแก่พิราลัยในปีจอฉศกนั้น แต่จะโปรดเกล้าฯ ให้ผู้ใดขึ้นไปปลงศพ ก็หาได้ปรากฏในหมายเหตุไม่

ครั้นลุศักราช ๑๑๗๗ ปีกุนสัปตศก พระยาอุปราชน้อย
 ธรรม พระยาราชวงศ์หมุ่ล่าเมืองเชียงใหม่ พระยาลำพูนไชย พระยาอุปราชมืองลำพูนไชย นำช้างพลายเผือกเอกลงมาถวาย ครั้นแพช้างลงมาถึงกรุงเก่า พระยาราชวงศ์หมุ่ล่าป่วยลงถึงแก่กรรม พระยาอุปราชมืองลำพูนไชย ก็เอาศพพระยาราชวงศ์หมุ่ล่าฝังไว้ที่กรุงเก่า แล้วก็ล่องแพช้างเผือกเอกลงมาถึงกรุงเทพฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แห่ช้างขึ้นสู่โรงสมโภช ขึ้นระวาง พระราชทานนามว่า พระยาเศวตไอยรา บวรพาหนะนาถ อิศรราชบรมจักร สีสั่งค์ศักดิ์อุโบสถ คชคเชนทราชาติ อาภาสจარი เผือกผ่องศรีบริสุทธิ เฉลิมอยุธยาธิ่ง วิมลมังมกล จบสกลเลิศฟ้า

แล้วทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ เลื่อนพระยาอุปราชน้อยธรรม
ขึ้นเป็นพระยาเชียงใหม่ ตั้งพระยาลำพูนคำพันธ์เป็นพระยาอุปราช
เมืองเชียงใหม่ ตั้งพระยาอุปราชนุมาเมืองลำพูนเป็นพระยา
ลำพูน แต่ที่อุปราชเมืองลำพูนนั้น ยังหาได้โปรดตั้งผู้ใดไม่
แล้วพระราชทานเครื่องยศโดยสมควรแก่ฐานาศักดิ์ทุกคน พระยา
เชียงใหม่ พระยาอุปราช พระยาลำพูนก็กราบถวายบังคมทูลลา
กลับขึ้นไปบ้านเมือง แล้วโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานคุมหีบศิลา
หน้าเพลิงขึ้นไปปลงศพพระยาราชวงศ์หมูล่าที่กรุงเก่าด้วย

ลุดักราช ๑๑๔๓ ปีมะเส็งตรีศก พระยาเชียงใหม่น้อย
ธรรม รักษาเมืองมาได้ ๗ ปี ก็ถึงแก่กรรม แต่จะโปรดเกล้าฯ
ให้ผู้ใดขึ้นไปปลงศพพระยาเชียงใหม่น้อยธรรมนั้น หาปรากฏใน
หมายเหตุไม่

ลุดักราช ๑๑๔๕ ปีมะแมเบญจศก มีตราโปรดขึ้นไป
หาตัวพระยาอุปราชคำพันธ์เมืองเชียงใหม่ พระยานครลำปาง
ดวงทิพ นายพุทธรังค์ นายคำมูล นายน้อยกาวิละ ลงมาเฝ้า
ทูลละอองธุลีพระบาท จึงทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ เลื่อน

พระยานครลำปางดวงทิพ เป็นพระเจ้านครลำปาง ตั้งพระยาราชวงศ์หนานไชยวงศ์ บุตรพระยานครคำโสมขึ้นเป็นพระยาอุปราชเมืองนครลำปาง ตั้งพระยาอุปราชคำพันธ์ขึ้นเป็นพระยาเชียงใหม่ ตั้งนายพุทธวงศ์บุตรนายพ่อเรือนหลานฟ้าชายแก้วเป็นพระยาอุปราช ตั้งนายคำมูลบุตรนายพ่อเรือนเป็นพระยาราชวงศ์ ตั้งนายน้อยกาวิละบุตรนายพ่อเรือน เป็นพระยาเมืองแก้ว โปรดพระราชทานเครื่องยศโดยสมควรแก่ฐานาศักดิ์ทุกคน แล้วพระเจ้านครลำปาง พระยาอุปราชเมืองนครลำปาง พระยาเชียงใหม่ พระยาอุปราช พระยาราชวงศ์ พระยาเมืองแก้ว ก็กราบถวายบังคมลากลับขึ้นไปรักษาบ้านเมือง

ลุดักราช ๑๑๘๖ ปีวอกฉก พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เสด็จสู่สวรรคต พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เถลิงถวัลยราชสมบัติบรมราชาภิเษกแล้ว พระยาเชียงใหม่คำพันธ์ว่าราชการเมืองมาได้ ๓ ปี ก็ถึงแก่อสัญกรรม ณ วันเดือน ๘ แรม ๘ ค่ำ ศักราช ๑๑๘๗ ปีระกาสัปตศก พระเจ้านครลำปางดวงทิพเป็นพระยานครลำปางได้ ๔ ปี เป็นพระเจ้านครลำปางได้ ๓ ปี รวมได้ครองเมืองนครลำปางมาได้ ๑๒ ปี

ก็ถึงแก่พิราลัยในเดือน ๙ ปีระกาสัปตศกนั้น จึงโปรดเกล้าฯ
ให้พระยาศรีสุริยพาหะขึ้นไปปลงศพพระยาเชียงใหม่คำพัน ให้
จมนสมุทรนิมนต์ขึ้นไปปลงศพพระเจ้านครลำปางดวงทิพ

ลศักราช ๑๑๔๔ ปีจออัฐศก เจ้าเมืองเชียงใหม่ เมือง
นครลำปาง เมืองลำพูนไชย ก็ลงมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท
จึงทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งพระยาอุปราชพุทธรวงศ์
เป็นพระยาเชียงใหม่ ตั้งนายหนานมหาวงศ์บุตรพระยาเชียงใหม่
น้อยธรรม เป็นพระยาอุปราช ตั้งนายน้อยมหาพรหมบุตรพระยา
เชียงใหม่คำพัน เป็นพระยาราชวงศ์ เมืองนครลำปางนั้น ทรง
พระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งพระยาราชวงศ์ หนานไชยวงศ์
บุตรพระยานครคำโสม เป็นพระยานครลำปาง ตั้งนายน้อยขัติย
บุตรพระยานครคำโสม เป็นพระยาอุปราช ตั้งนายคำแสนบุตร
พระยานครคำโสม เป็นพระยาราชวงศ์ ตั้งนายน้อยคำภูบุตร
พระยาอุปราชหมูล่าเป็นพระยาเมืองแก้ว ตั้งนายหนานมหาพรหม
เป็นพระยาราชบุตร ที่เมืองลำพูนไชยนั้น ทรงพระมหากรุณา
โปรดเกล้าฯ เลื่อนพระยาลำพูนบุญมาขึ้นเป็นพระเจ้าลำพูนไชย

เจ้านครลำพูน ตั้งนายน้อยอินทร์บุตรพระยานครคำโสม เป็น
พระยาอุปราช ตั้งนายหนานมหายศบุตรนางสิงบุญธรรม น้อง
พระเจ้าลำพูนบุญมาเป็นพระยาราชวงศ์ ตั้งนายน้อยธรรมลังกา
บุตรพระเจ้าลำพูนบุญมา เป็นพระยาเมืองแก้ว ตั้งนายน้อยคำตัน
บุตรพระเจ้าลำพูนบุญมา เป็นพระยาราชบุตร แต่นายพิมพิสาร
นายธรรมกิตติวิาทกับราชวงศ์คำมูล เอาตัวไว้ทำราชการฉลอง
พระเดชพระคุณอยู่ที่กรุงเทพฯ พระเจ้าลำพูนบุญมา พระยา
เชียงใหม่ พระยานครลำปาง ก็กราบถวายบังคมลากลับขึ้นไป
พอลถึงเมืองตาก อนุเวียงจันทน์คิดการเป็นกบฏ ยกกองทัพลงมาตี
เมืองนครราชสีมา พระเจ้าลำพูนบุญมา พระยาเชียงใหม่ พระยา
นครลำปางเกณฑ์ให้เจ้านายบุตรหลาน ยกขึ้นไปช่วยราชการทาง
เมืองเวียงจันทน์ พระเจ้าลำพูนบุญมาเป็นพระยาลำพูนได้ ๙ ปี
เป็นพระเจ้าลำพูนได้ ๔ ปี รวมแต่ได้ครองเมืองลำพูนได้ ๑๓ ปี
ก็ถึงแก่พิราลัย พระยาเมืองแก้วน้อยกาวิละก็ถึงแก่กรรมด้วย

ในศักราช ๑๑๘๙ ปีกุนนพศกนั้น จึงโปรดเกล้าฯ
ให้พระยาศรีสุริยพาหะขึ้นไปปลงศพพระเจ้าลำพูนบุญมา แล้ว
พระยาอุปราชน้อยอินทร์บุตรพระยานครคำโสม พระยาราชบุตร

คำตัน เมืองแก้วน้อยลังกา บุตรพระเจ้าลำพูนบุญมา พระยา
ไชยสงครามหน่อเมือง บุตรพระเจ้านครทองทิพ ก็พากันลงมา
เผ่าทูตละอองธุลีพระบาท จึงทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้ง
พระยาอุปราชน้อยอินทร์ เลื่อนขึ้นเป็นพระยาลำพูนเจ้าเมือง
ลำพูนไชย ตั้งพระยาราชบุตรคำตันเลื่อนขึ้นเป็นพระยาอุปราช
ตั้งพระยาไชยสงครามเลื่อนขึ้นเป็นพระยาราชวงศ์ ตั้งนายน้อย
ธรรมลังกาเป็นพระยาเมืองแก้ว โปรดพระราชทานเครื่องยศโดย
สมควรแก่ฐานาศักดิ์ทุกคน พระยาลำพูน พระยาอุปราช พระ-
ยาราชวงศ์ พระยาเมืองแก้ว ก็กราบถวายบังคมลากลับขึ้นไป
รักษาเมือง

ลุดักราช ๑๑๙๙ ปีระกานพศก พระยานครลำปาง
ไชยวงศ์รักษาเมืองมาได้ ๑๒ ปี ครั้น ณ วันเดือน ๗ ขึ้นค่ำ ๑
ก็ถึงแก่อสัญกรรม ในปีระกานพศกนั้น โปรดเกล้าฯ ให้พระยา
พิพิธไศศุรย์ขึ้นไปปลงศพพระยานครลำปาง

ลุดักราช ๑๒๐๐ ปีจอสัมฤทธิศก อุปราชน้อยขัตติย
บุตรพระยานครคำโสม ลงมาเผ่าทูตละอองธุลีพระบาท จึงทรง

พระมหากรณาโปรตเกล้าฯ ตั้งอุปราชน้อยชัตติยเลื่อนขึ้นเป็น
พระยานครลำปาง โปรตพระราชทานเครื่องยศโดยสมควรแก่
ฐานาศักดิ์ พระยานครลำปางก็ถวายบังคมลากลับขึ้นไปถึงเมือง
ได้ ๖ เดือนก็ถึงอสัญกรรม โปรตเกล้าฯ ให้พระยาสุเรนทรราช
เสนา นายโนรีมหาดเล็ก ขึ้นไปปลงศพพระยานครลำปางชัตติย
แล้วพระยาลำพูนน้อยอินทร์ บุตรพระยานครคำโสม อุปราช
คำตันบุตรพระเจ้าลำพูนบุญมา ลงมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท
จึงทรงพระมหากรณาโปรตเกล้าฯ เลื่อนพระยาลำพูนน้อยอินทร์
บุตรพระยานครคำโสม เป็นพระยาลำปาง ตั้งพระยาอุปราชคำตัน
บุตรพระเจ้าลำพูนบุญมา เป็นพระยาลำพูน โปรตพระราชทาน
เครื่องยศโดยสมควรแก่ฐานาศักดิ์ แล้วพระยานครลำปาง พระยา
ลำพูนก็กราบถวายบังคมลากลับขึ้นไปรักษาเมือง

ลุดักราช ๑๒๐๑ ปีกุนเอกศก ณ วันเดือน ๕ แรม
๔ ค่ำ พระยาเชียงใหม่ พระยาลำพูน มีใบบอกลงมาให้กราบ
บังคมทูลพระกรุณาว่า พระยาเชียงใหม่แต่งตั้งให้พระยาอุปราช
มหาวงศ์เป็นแม่ทัพ นายพิมพิสารเป็นปลัดทัพ คุณกำลังนายไพร่

๓๓๐๐ คน พระยาลำพูนแต่งตั้งให้พระยาอุปราชนเป็นแม่ทัพ นาย
น้อยคำวงศ์เป็นปลัดทัพ คุมกำลังนายไพร่ ๕๐๐ คน รวม ๒
เมืองนายไพร่ ๔๒๐๐ คน ยกไปตีเมืองปู้ เมืองสาต เมืองท่วน
แตกกระจัดกระจาย จุดเผาบ้านเรือน กวาดต้อนครอบครัวชาย
หญิงใหญ่น้อยได้ ๑๘๖๘ คน กับเครื่องสรรพศาสตราวุธ ช้าง ม้า
โค กระบือ ลงมาถึงเมืองเชียงใหม่ ณ วันเดือน ๗ ขึ้น ๘ ค่ำ
ปีกุนเอกศก แล้วพระยาเชียงใหม่ พระยาลำพูน มีใบบอกลงมา
ให้กราบทูลพระกรุณาว่า คราวที่กวาดต้อนได้มานั้น ขอพระราช-
ทานแบ่งปันแจกจ่ายให้แก่ชายทัพนายกองเป็นคนชายหญิงใหญ่
น้อย ๑๐๐๐ คน ส่งลงมาถวายเป็นครัวเมืองท่วน พระยาท่วน
เจ้าเมือง ๑ ครัว ชายหญิงใหญ่น้อย ๕๐๗ คน รวม ๕๐๘ คน
เมืองสาต พระยาแก่นเจ้าเมือง ๑ ครัว ชายหญิงใหญ่น้อย ๑๘๓
คน รวม ๑๘๔ คน เมืองปู้ ท้าวแก้วเจ้าเมือง ๑ ครัว ชาย
หญิงใหญ่น้อย ๓๗๕ คน รวม ๓๗๖ คน รวมครัวชายหญิง
ใหญ่น้อย ๘๖๘ คน กับปืนหลักปืนคาบศิลากระบี่ ๔๗ บอก
ม้า ๑๕ ม้า โค ๒๔๖ โค

ครั้นนำใบบอกขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละออง
ธุลีพระบาท จึงโปรดเกล้าฯ ให้มีตราตอบขึ้นไปว่า กรอบครัวที่

พระยาเชียงใหม่ พระยาลำพูนจะส่งลงมาถวายพร้อมทั้งปืน ม้า โคนั้น ให้เอาไว้เป็นไพร่พลเมือง ซึ่งเป็นเมืองขึ้นแก่เมืองเชียงใหม่ จะได้สำหรับรักษาบ้านเมืองต่อไป พระยาเชียงใหม่ก็แบ่งปันครอบครัวทั้งปวงนั้น ให้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นภูมิลำเนา ตามท้องตราซึ่งโปรดเกล้าฯ ขึ้นไปทุกประการ

ครั้นลุศักราช ๑๒๐๓ ปีฉลูตรศก พระยาลำพูนคำตันว่าราชการเมืองมาได้ ๓ ปี ก็ถึงแก่สัญกรรม โปรดเกล้าฯ ให้พระเทพาธิบดีขึ้นไปปลงศพพระยาลำพูนคำตัน แล้วโปรดเกล้าฯ ให้มีตราขึ้นไปหาตัวพระยาเมืองแก้วน้อยลังกา บุตรพระยาลำพูนบุญมาลงมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งพระยาเมืองแก้ว เลื่อนขึ้นเป็นพระยาลำพูน โปรดพระราชทานเครื่องยศโดยสมควรแก่ฐานาศักดิ์ พระยาลำพูนก็กราบถวายบังคมลากลับขึ้นไปรักษาเมืองได้ ๒ ปี

ลุศักราช ๑๒๐๕ ปีเถาะเบญจศก พระยาลำพูนน้อยลังกาถึงแก่สัญกรรม โปรดเกล้าฯ ให้มีตราตั้งขึ้นไปตั้งพระยากำแพงเพชร ให้แต่งกรรมการไปปลงศพ พระยาลำพูน พระยา

กำแพงเพชรก็แต่งตั้งให้พระปลัดขึ้นไปปลงศพพระยาลำพูน ในปี
 เถาะเบญจศกนั้น ณ วันเดือน ๖ แรม ๑๑ ค่ำ พระยานครลำปาง
 น้อยอินทร์ พระยาอุปราชมหาวงศ์เมืองเชียงใหม่ ลงมาเฝ้าทูล-
 ละอองธุลีพระบาท กราบบังคมทูลพระกรุณาขอตังเมืองเชียงราย
 เป็นเมืองขึ้นเมืองเชียงใหม่ ตังเมืองงาว เมืองพะเยา เป็นเมือง
 ขึ้นเมืองนครลำปาง จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตังนายธรรม-
 ลังกาน้องนายพิมพ์ิสาร เป็นพระยารัตนาอาณาเขตเจ้าเมืองเชียงราย
 ตังนายอุ่นเรือนบุตรพระยาแสนหลวง เป็นพระยาอุปราช ตังนาย
 คำแสนน้องนายอุ่นเรือนเป็นพระยาราชวงศ์ ตังนายพุทธวงศ์
 น้องพระยานครน้อยอินทร์ เป็นพระยาประเทศอุตรทิศ เจ้าเมือง
 พะเยา ตังนายน้อยมหายศ น้องพระยานครน้อยอินทร์ที่ ๒ เป็น
 พระยาอุปราช ตังนายแก้วมุนย์ น้องพระยานครน้อยอินทร์ที่ ๓
 เป็นพระยาราชวงศ์ ตังนายขัติบุตรพระยาประเทศอุตรทิศ เป็น
 พระยาเมืองแก้ว ตังนายน้อยขัติบุตรพระยาอุปราชหมูล่า เป็น
 พระยาราชบุตร ตังพระยาไชยสงคราม เป็นพระยาฤทธิโยธยศ
 เจ้าเมืองงาว ตังนายขนานยศ น้องพระยานครน้อยอินทร์ เป็น
 พระยาอุปราช ตังนายหนานปัญญา บุตรพระยานครน้อยอินทร์
 เป็นพระยาราชวงศ์ ตังนายหนานยศ บุตรพระยาไชยวงศ์ เป็น

พระยาเมืองแก้ว ได้รับพระราชทานเครื่องยศโดยสมควรแก่ฐานะศักดิ์ทุกคน แล้วมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้แบ่งเอาคนเมืองเชียงใหม่ไปไว้เมืองเชียงราย แบ่งเอาคนเมืองนครลำปางไปไว้เมืองพะเยา เมืองงาว จะได้สำหรับรักษามืองต่อไป พระยาลำปาง พระยาอุปราชเมืองเชียงใหม่ อุปราชราชวงศ์เมืองเชียงราย เมืองพะเยา เมืองงาว ก็กราบถวายบังคมลากลับขึ้นไปจัดการบ้านเมือง ตามกระแสพระบรมราชโองการทุกประการ พระยาเชียงใหม่พุทธวงศ์ว่าราชการเมืองมาได้ ๒๒ ปี

ลุดักราบ ๑๒๐๘ ปีมะเมียอัฐศก ณ เดือน ๗ พระยาเชียงใหม่พุทธวงศ์ถึงแก่อสัญกรรม โปรดเกล้าฯ ให้พระยารักษมณฑลที่เป็พระยาอิศรานุภาพ กับหลวงพิทักษ์สุเทพขึ้นไปปลงศพพระยาเชียงใหม่

ลุดักราบ ๑๒๐๙ ปีมะแมนพศก พระยาอุปราชมหาวงศ์ นายพิมพิสารนำช้างพลายสี่ประหลาดลงมาถวายข้างหนึ่งโปรดเกล้าฯ ตั้งพระยาอุปราชมหาวงศ์เป็นพระยาเชียงใหม่ ตั้งนายพิมพิสารเป็นพระยาอุปราช ได้รับพระราชทานเครื่องยศโดย

สมควรแก่ฐานาศักดิ์ พระยาเชียงใหม่ พระยาอุปราชนักราบถวาย
บังคมลากลับขึ้นไปรักษามือง แล้วโปรดเกล้าฯ ให้มีตราขึ้น
ไปหาตัวนายหนานชัยลังกา บุตรพระยาเชียงใหม่คำพันลงมา ณ
กรุงเทพ ฯ

ครั้นลุศักราช ๑๒๑๐ ปีวอกสัมฤทธิศก นายหนานชัย-
ลังกาลงมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
ตั้งนายหนานชัยลังกาเป็นพระยาลำพูน ได้รับพระราชทานเครื่อง
ยศโดยสมควรแก่ฐานาศักดิ์ พระยาลำพูนก็กราบถวายบังคมลา
กลับขึ้นไปรักษามือง แล้วพระยาเชียงใหม่ พระยาลำพูน เข้า
ชื่อกันบอกกล่าวโทษพระยานครน้อยอินทร์ลงมา ให้กราบบังคม
ทูลพระกรุณาได้ทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท จึงโปรดเกล้าฯ ให้
มีตราขึ้นไปหาตัวพระยานครน้อยอินทร์ลงมา ณ กรุงเทพ ฯ ก็ป่วย
พระยานครลำปางน้อยอินทร์ว่าราชการเมืองมาได้ ๑๑ ปี ก็ถึงแก่
กรรมที่กรุงเทพ ฯ เมื่อ ณ เดือน ๒ ศักราช ๑๒๑๐ ปีวอก
สัมฤทธิศก จึงทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาอุปราช
ญาณรังษี บุตรพระยานครคำโสม ว่าราชการเมืองนครลำปาง

ครันลศักราช ๑๒๑๒ ปีกุน ยังเป็นโทษก ฅ วัน
 เดือน ๕ ขึ้นค่ำ ๑ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสู่
 สวรรคต ลศักราช ๑๒๑๓ ปีกุนตรีศก ฅ เดือน ๖ ขึ้น ๑๕ ค่ำ
 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ
 บรมราชาภิเศก ครันลศักราช ๑๒๑๔ ปีชวดจัตวาศก พระยา
 เชียงใหม่ พระยาลำพูน พระยาอุปราชผู้ว่าราชการเมืองนคร
 ลำปาง แต่งให้เจ้านายญาติพี่น้องลงมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท
 เมืองเชียงใหม่แต่งให้นายน้อยธรรมกิตติ เมืองนครลำปางแต่ง
 ให้พระยาราชวงศ์หนานบุญญา พระยาเมืองแก้วชัยลังกา เมือง
 ลำพูนไชยแต่งให้พระยาราชบุตรหนานศรีวิชัย คุณสมบัติของเครื่อง
 ราชบรรณาการลงมาทูลเกล้าฯ ถวาย นายธรรมกิตติ พระยาราช-
 วงศ์หนานบุญญา เมืองแก้วชัยลังกา พระยาราชบุตรหนานศรี-
 วิชัยลงมาถึงกรุงเทพฯ บ่วยเป็นไข้หวัดตกโรคก็ถึงแก่กรรม
 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริว่า เมือง
 เชียงใหม่เขตแดนติดต่อกับพม่า จีน เมืองเชียงตุง แต่ก่อนเมือง
 เชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูนไชย พร้อมกันยกกอง
 ทหารไปทำศึกรบกับเมืองเชียงตุง การก็ไม่สำเร็จ พม่า จีน เมือง
 เชียงตุงยกกองทหารโจรมาตีต้อนจับผู้คนพลเมืองเชียงใหม่ไป

เนื่อง ๆ จึงโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าอภัยยาเธอ กรมหลวงวงศา-
 ธิราชสนิทเป็นแม่ทัพ กับเจ้าพระยาอมราชเป็นแม่ทัพอีกทัพหนึ่ง
 ยกขึ้นไปตีเมืองเชียงตุงในปีชวดจัตวาศกนั้น นายทัพนายกองที่
 ยกขึ้นไปรบเมืองเชียงตุง การก็ไม่สำเร็จ แต่พระยาเชียงใหม่
 มหาวงศ์ป่วยอยู่ก็ไม่ถึงนอนใจ พระยาเชียงใหม่แต่งให้พระยา
 เมืองแก้ว นายน้อยมหาพรหม นายสุริยวงศ์ผู้บุตรกับญาติพี่น้อง
 แสนท้าวพระยาลาวคุมไพร่ยกขึ้นไปช่วยรบพม่า เชน เมืองเชียงตุง
 และพระยาเชียงใหม่ก็ได้ลำเลียงเสบียงอาหารส่งกองทัพมิให้ขัดสน
 จึงทรงพระราชดำริว่าพระยาเชียงใหม่มีความชอบอยู่

ครุณลุศักราช ๑๒๑๕ ปีจอเบญจศก จึงโปรดเกล้าฯ

ให้พระยาสิทธิราชฤทธิไกร เชิญแผ่นพระสุพรรณบัฏกับเครื่องสูง
 ขึ้นไปพระราชทานพระยาเชียงใหม่มหาวงศ์ เลื่อนขึ้นเป็นพระเจ้า
 มโหตรประเทศราชาธิบดี นพิสีมหานคราธิฐาน ภูบาลบพิตร
 สถิตในอุทุมมิขยงคราววงศ์ เจ้านครเชียงใหม่ พระเจ้ามโหตร
 ประเทศ เป็นพระเจ้าเชียงใหม่ได้ ๕ เดือน กับ ๒๘ วัน คิ-
 ติรวมกันตั้งแต่เป็นพระยาเชียงใหม่มาได้ ๗ ปีเศษ

ลุดักราช ๑๒๑๖ ปีขาลจศก ๗ วันแรม ๙ ค่ำ เดือน ๒
 พระเจ้ามโหตรประเทศถึงแก่พิราลัย จึงมีตราโปรดเกล้าฯ ขึ้นไป
 ให้พระยาอุปราชพิมพิสารบุตรพระยาเชียงใหม่คำพัน ว่าราชการ
 เมือง ก็ถือเปรียบแก่งแย่งกันกับนายน้อยมหาพรหม กิตติศัพท์
 ทราบลงมาถึงกรุงเทพ ฯ ได้ทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท จึง
 ทรงพระราชดำริว่าที่เมืองเชียงใหม่เจ้านายมิได้ประนีประนอมเป็น
 สามัคคีการวระต่อกันและราชการทางเมืองเชียงตุงก็ยังติดพันกันอยู่
 ซึ่งจะไวใจแก่ราชการนั้นมิได้

ครนลุดักราช ๑๒๑๗ ปีเถาะสัปตศก จึงมีพระบรม
 ราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยามุขมนตรี (เกด) หลวง
 วิสูตรสมบัติ (พร้อม) ขึ้นไประงับการที่เมืองเชียงใหม่ แล้ว
 ให้ปลงศพพระเจ้ามโหตรประเทศราชด้วย เจ้าพระยามุขมนตรี
 หลวงวิสูตรสมบัติ ก็กราบบถวายบังคมลาขึ้นไป ณ เมืองเชียงใหม่
 ณ วัน ๑ เดือน ๔ แรม ๙ ค่ำ เจ้าพระยามุขมนตรี หลวงวิสูตร
 สมบัติขึ้นไปถึง ณ เมืองเชียงใหม่ก็จัดการบ้านเมืองเรียบร้อยเป็น
 ปกติ เจ้าพระยามุขมนตรี หลวงวิสูตรสมบัติ กับเจ้านายญาติ
 พี่น้อง ช่วยกันปลงศพพระเจ้ามโหตรประเทศราชเสร็จแล้ว ก็

พาท้าวพระยาเมืองแก้วหนานสุริยวงศ์ บุตรพระเจ้าเชียงใหม่กาวีละ
 กับนายน้อยมหาพรหม นายหนานสุริยวงศ์ บุตรพระเจ้ามโหตร
 ประเทศราชา พระยาลำพูน พระยาอุปราช เมืองนครลำปาง
 และเจ้านายญาติพี่น้องลงมาถึงกรุงเทพ ฯ ณ วัน เดือน ๗ ขึ้น
 ๕ ค่ำ ศักราช ๑๒๑๘ ปีมะโรงอัฐศก แต่พระยาอุปราชพิมพิสาร
 ป่วย ลงมาหาได้ไม่ เจ้าพระยามุขมนตรีก็นำเจ้านายเมืองเชียงใหม่
 เมืองนครลำปาง เมืองลำพูนไชยเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท
 จึงมีพระบรมราชโองการปรึกษาด้วยพระบรมวงศานุวงศ์ และ
 ทานอัครมหาเสนาบดี ว่าเมืองลาวพุงขาว เมืองแขก เมืองเขมร
 ซึ่งเป็นเมืองประเทศราชเชอวงศ์เป็นเจ้า ก็ได้ทรงพระมหากรุณา
 ตั้งขึ้นเป็นเจ้าทุก ๆ เมือง แต่ลาวพุงดำเมืองเชียงใหม่ เมือง
 นครลำปาง เมืองลำพูน ตั้งแต่พระเจ้าเชียงใหม่กาวีละ พระเจ้า
 นครลำปางควงทิพ พระเจ้าลำพูนไชยบุญมา ถึงแก่พิราลัยแล้ว
 ตั้งเจ้าเมืองอุปราชราชวงศ์เมืองแก้ว ครั้งใด ก็ตั้งเป็นพระยา
 ทุก ๆ ครั้ง ครั้นจะทรงพระมหากรุณาตั้งเจ้าเมืองอุปราช
 ราชวงศ์ ราชบุตร เมืองแก้ว ขึ้นเป็นเจ้าทั้ง ๓ เมืองให้สมควร
 ที่ไต่ยกขึ้นเป็นเมืองประเทศราชอันใหญ่ แต่เจ้าเมืองอุปราช

ราชวงศ์ ราชบุตร เมืองแก้ว เมืองชั้นนั้น ให้คงเป็นพระยาอยู่ตามเดิม พระบรมวงศานุวงศ์ และท่านอัครมหาเสนาบดี ก็เห็นชอบด้วยตั้งกระแสนพระราชาดำริทุกประการ จึงโปรดเกล้า ฯ

ปรึกษาดำเนินการเสนาบดีทั้งปวงว่า จะตั้งพระยาอุปราชพิมพ์พิสารขึ้นเป็นเจ้านครจำปาศักดิ์ ให้ว่ากล่าวการสิทธิ์ขาดในเมืองเชียงใหม่มืองนครลำปาง เมืองลำพูนไชย จะตั้งพระยาเมืองแก้วสุริยวงศ์เป็นเจ้านครเชียงใหม่ จะตั้งนายน้อยมหาพรหมเป็นเจ้าอุปราช ให้ท่านเสนาบดีปรึกษาพร้อมด้วยพระยาลำพูนไชย พระยาอุปราชเมืองนครลำปาง จะเห็นชอบด้วยประการใด ปรึกษากันยังหาตกลงไม่ พอพระยารัตนาอาณานิคม เจ้าเมืองเชียงรายได้มีใบบอกลงมาว่า พระยาอุปราชพิมพ์พิสารถึงแก่กรรม แต่ ณ

วันเดือน ๕ ขึ้น ๔ ค่ำ ศักราช ๑๒๑๘ ปีมะโรงอัฐศก ฝ่ายพระยาลำพูนไชย พระยาอุปราชเมืองนครลำปาง ก็แจ้งความแก่ท่านเสนาบดี ให้กราบบังคมทูลพระกรุณาว่า นายน้อยมหาพรหมนั้นเป็นคนกระต้างกระเดื่อง มิได้อยู่ในถ้อยคำผู้ใหญ่ จะโปรดเกล้า ฯ ตั้งนายน้อยมหาพรหมเป็นที่อุปราชเมืองเชียงใหม่ นายน้อยมหาพรหมก็จะประพฤติการที่ผิด ๆ ทำให้เสียราชการ ขอให้เอาตัวนายน้อยมหาพรหมไว้ทำราชการฉลองพระเดชพระคุณอยู่ที่

กรุงเทพ ฯ ก่อน ถ้าจะทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้พระยา
เมืองแก้วสุริยวงศ์เป็นเจ้านครเชียงใหม่ จะขอรับพระราชทาน
นายธรรมบัญญัติ บุตรพระยาอุปราชคำพัน เป็นที่อุปราช นาย
หนานสุริยวงศ์ บุตรพระเจ้ามโหตรประเทศราช เป็นราชบุตร
จะได้ควบคุมญาติพี่น้องบ่าวไพร่ของพระเจ้ามโหตรประเทศราช
ท่านเสนาบดีก็นำข้อความขึ้น กราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่า
ละอองธุลีพระบาท จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ว่า
เมืองเชียงใหม่เป็นเมืองประเทศราชใหญ่ เขตแดนติดต่อกับ
อังกฤษ พม่า จะตั้งอุปราชราชวงศ์ก็ต้องเอาใจผู้เป็นเจ้าเมืองและ
ญาติพี่น้องที่เมืองใกล้เคียงเห็นพร้อมกัน จึงจะไม่แตกร้างในราช
การประการใดได้ ครั้นนี้ก็จะทรงพระมหากรุณาตั้งแต่งตั้งตามญาติ
พี่น้องปรึกษาตกลงกันนั้น แต่ที่เมืองแก้วจะทรงเปลี่ยนแปลง
เสียใหม่ ให้เรียกว่าบุรีรัตนทั้งเมืองใหญ่และเมืองชั้น

**ครั้น ณ วัน ๕ แรม ๒ ค่ำ เดือน ๑๐ ปีมะโรงอัฐศก
ศักราช ๑๒๑๔ ปี** จึงโปรดเกล้า ฯ เลื่อนพระยาเมืองแก้วหนาน
สุริยวงศ์ บุตรพระเจ้ากาวิละ เป็นพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์
ดำรงนพิสีนคร สุนทรทศลักษณะเกศตร วรฤทธิเดชศรีโยนางค

ตในยราชวงศ์ศิวติ เจ้านครเชียงใหม่ ตั้งนายหนานธรรม
 บัญโญเป็นเจ้าอุปราช ตั้งนายอินทนนท์เป็นเจ้าบุรีรัตน์ ตั้งนาย
 หนานสุริยวงศ์เป็นเจ้าราชบุตร แล้วทรงพระมหากรุณาโปรด
 เกล้าฯ เลื่อนพระยาอุปราชเมืองนครลำปาง ขึ้นเป็นเจ้าวรญาณ
 รั้งอีกตราชนธรรม์ สุปรรณโสมตไนย โยนกวิสัยประชาธิกร
 อมรมหาเดชเชษฐกเสนางค์ ลำปางมหานคราธิปัตย์ เจ้า
 นครลำปาง ตั้งราชวงศ์มหาพรหมบุตรเจ้านครดงทิพเป็นเจ้า
 อุปราช เลื่อนพระยาลำพูนไชย เป็นเจ้าไชยลังกาพิศาลโสภากย์
 คุณหริภุญไชยรัชฎาธิราช เป็นประเทศราชธรรมาตามลาวยวงศ์
 มัตยานุกุลลำพูนนครวิจิตรชัย เจ้านครลำพูนไชย ได้พระราช
 ทานเครื่องยศโดยสมควรแก่ฐานาศักดิ์ทุกคน แล้วพระเจ้า
 กาวีโลรสสุริยวงศ์ เจ้าอุปราช เจ้าบุรีรัตน์ เจ้าราชบุตร เมือง
 เชียงใหม่ เจ้าวรญาณรั้งษ์ เจ้าอุปราชเมืองนครลำปาง เจ้าไชย
 ลังกาพิศาล เมืองลำพูนไชย ก็กราบถวายบังคมลากลับขึ้นไป
 รักษาบ้านเมือง แต่นายน้อยมหาพรหม บุตรพระเจ้ามโหตร
 ประเทศนั้น โปรดเกล้าฯ ตั้งให้เป็นพระยาอุตรการโกศล ได้
 พระราชทานพานทอง ให้ทำราชการฉลองพระเดชพระคุณอยู่ที่
 กรุงเทพฯ ฯ

ครั้น ๓ วัน เดือน ๑๒ แรม ๑๒ ค่ำ ปีมะแมเอกศก

พระเจ้าเชียงใหม่บอกให้นายน้อยหน่อคำ นายน้อยแผ่นฟ้า คุณ
ตันไม้ทองตันไม้เงินลงมาทูลเกล้าฯ ถวาย จึงมีพระบรมราชโองการ
โปรดเกล้าฯ ว่า ที่ราชวงศ์เมืองเชียงใหม่ยังว่างอยู่ นายน้อย
หน่อคำก็เป็นบุตรพระยาเชียงใหม่ข้างเผือก ควรจะเป็นที่ราชวงศ์
ได้ แต่นายน้อยแผ่นฟ้าหลานพระเจ้ากาวิละ ฯ ก็มีความชอบได้
เกลี้ยกล่อมรวบรวมผู้คนทำศึกกับพม่าบั้งจามิตร ก็ควรจะให้
นายน้อยแผ่นฟ้าเป็นที่หนึ่งที่ไฉนในเมืองเชียงใหม่ แต่ที่ทางก็ได้ทรง
พระมหากรุณา^๕ แต่งเต็มตำแหน่งหมดแล้ว จะต้องคิดซื้อ^๕ตั้งขึ้น
ให้สมควรแก่ที่เกี่ยวข้อเป็นบุตรหลานโดยลำดับ ท่านเสนาบดี
ก็เห็นพร้อมด้วยตั้งกระแสนพระบรมราชโองการ จึงโปรดเกล้าฯ ให้
ตั้ง^๕นายน้อยหน่อคำเป็นที่เจ้าราชวงศ์ ตั้ง^๕นายน้อยแผ่นฟ้า เป็น
เจ้าราชภาทินาย ได้พระราชทานเครื่องยศโดยสมควรแก่ฐานา
ศักดิ์ แล้วเจ้าราชวงศ์ เจ้าราชภาทินายก็กราบถวายบังคมลากลับ
ขึ้นไป ณ เมืองเชียงใหม่ ฝ่ายพระยาอัครการโกศล ทำราชการ
ฉลองพระเดชพระคุณอยู่ที่กรุงเทพ ฯ ก็ถึงแก่กรรมในปีวอกโทศก
ศักราช ๑๒๒๒ ปี

ครั้นศักราช ๑๒๒๕ ปีกุนเบญจศก เจ้าอุปราชมหา
พรหมเมืองนครลำปางป่วยถึงแก่อสัญกรรม ครั้น ณ เดือน ๑
เดือน ๒ เดือน ๓ ศักราช ๑๒๒๗ ปีมลุศัปก เจ้าอุปราช
เจ้าราชวงศ์ เจ้าราชบุตรเมืองเชียงใหม่ บอกกล่าวโทษพระเจ้า
กาวิโลรสสุริยวงศ์ลงมาเตือนละฉับ ข้อความตักเตือนว่าพระเจ้า
กาวิโลรสสุริยวงศ์เกณฑ์คนทำทางออกจากเมืองเชียงใหม่ไปจนถึง
ท่าผาแดง แล้วจัดเอาช้างพลาย ๒ ช้างกับปืน แต่งคนคุมขึ้นไป
ถวายพระเจ้าอังวะ ๆ ก็ให้พม่าคุมเอาสิ่งของมาให้แก่พระเจ้า
กาวิโลรสสุริยวงศ์ ๆ พาพม่ากับลามาเข้าไปพูดในที่ลับ ครั้นพม่า
กลับไปจากเมืองเชียงใหม่แล้ว พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ก็เอาล่าม
พม่าไปฆ่าเสีย แล้วนายน้อยเทพวงศ์ บุตรพระยาอุตรการโกศล
ก็ร้องถวายฎีกากล่าวโทษพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์หลายข้อ

จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ให้พระยามหามนตรี
เจ้ากรมพระตำรวจในขวา ขึ้นไปหาตัวพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์
ลงมา ณ กรุงเทพฯ ฯ พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ เจ้าอุปราช เจ้า
ราชวงศ์ เจ้าราชบุตร กับเจ้านายญาติพี่น้อง ก็ลงมาพร้อมด้วย
พระยามหามนตรีถึงกรุงเทพฯ ณ วัน ๔ เดือน ๘ แรม ๑๑ ค่ำ
ปีชวดอัฐศก พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ กับเจ้านายญาติพี่น้องเข้า

ฝ้าทุลละอองธุลีพระบาท ถวายต้นไม้ทองเงิน กับพานุกรพ้า
 โกลานเข้าฝ้าทุลละอองธุลีพระบาทด้วย แล้วกราบบังคมทูล
 พระกรุณาว่า พ้าโกลานจะเทครัวพลเมืองเข้ามาขอเป็นข้าขอบ-
 ขันตลัสมิมา ส่งขุนหลวงผู้บุตรเข้าฝ้าทุลละอองธุลีพระบาทก่อน
 แล้วพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ เอาแหวนทับทิมเท่าผลเม็ดบัวแก่
 ๒ วง สั้ววาลทองคำมีสายสร้อย ๑๕ สายมีประจำยามใหญ่ ๑
 ประจำยามเล็ก ๒ ตาบ ๑ ประคับพลอยทับทิมใหญ่ ๔ ทับทิมเล็ก
 ๘๖ รวม ๑๐๐ เม็ด ผ้าเขียวพม่า ๓ ผืน ผ้าตาลวด ๘ ผืน
 รวม ๑๑ ผืน ของเจ้าอังวะให้แก่พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ ๆ นำ
 ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย จึงมีพระบรมราชโองการว่าของทั้งนี้เจ้าอังวะ
 ให้แก่เจ้าเชียงใหม่ ก็ให้เจ้าเชียงใหม่เอาไว้เถิด จะทรงรับเอา
 ไว้แต่แหวนทับทิมวงเดียว พอไม่ให้พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์
 เสียใจ แล้วมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ท่านเสนาบตี
 ขำระพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ที่รายเจ้าอุปราช เจ้าราชวงศ์ เจ้า
 ราชบุตร บอกกล่าวโทษลงมานั้น พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ก็ให้การ
 หลีกเลี้ยง ท่านเสนาบตีจึงนำข้อความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณา
 ทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท จึงมีพระบรมราชโองการปรึกษาด้วย
 พระบรมวงศานุวงศ์และท่านเสนาบตี มีพระเจ้าน้องยาเธอ กรม-

หลวงวงศาธิราชสนิท ท่านเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ ที่สมุหพระกลาโหมเป็นประธาน จึงนำคำปรึกษาขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาว่าเมืองเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูนไชย ก็เป็นเมืองประเทศราช พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ ก็ยังหามีความผิดเป็นข้อใหญ่สิ่งหนึ่งสิ่งใดไม่ ขอรับพระราชทานให้ได้กลับขึ้นไปรักษาอาณาเขต ปกป้องเจ้านายญาติพี่น้องบุตรหลาน ทำราชการฉลองพระเดชพระคุณต่อไป แต่เจ้าราชวงศ์ เจ้าราชบุตร นายน้อยมหาวงค์ นายหนานมหาเทพ นายหนานเทพวงศ์ นายหนานธรรมลังกานั้น ขอพระราชทานให้เอาตัวไว้ ณ กรุงเทพฯ ก่อน ถ้าพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ กลับขึ้นไปถึงเมืองเชียงใหม่แล้ว ให้ปรึกษาด้วยเจ้าวรญาณรังษี เจ้านครลำปาง เจ้าชัยลังกาพิศาล เจ้านครลำพูนไชย ด้วยเป็นเครือวงศ์วานญาติพี่น้อง ถ้าเจ้าเมืองนครลำปาง เจ้าเมืองลำพูนไชย มีศุภอักษรลงมาประการใด จึงค่อยผ่อนปรนไปตามทางสามัคคีการระอย่าให้แตกร้างกันได้

ครั้นทรงทราบในคำปรึกษาแล้ว จึงโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ กลับขึ้นไป ณ เมืองเชียงใหม่ พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ก็กราบถวายบังคมลากลับขึ้นไปถึงเมืองเชียงใหม่แล้ว เอาคำปรึกษาของพระบรมวงศานุวงศ์และท่านเสนาบดีไป

แจ้งต่อเจ้าวรญาณรังษี เจ้านครลำปาง เจ้าชัยลังกาพิศาล เจ้า
ลำพูนไชย ทราบทุกประการแล้ว เจ้าวรญาณรังษี เจ้านครลำปาง
เจ้าชัยลังกาพิศาล เจ้านครลำพูนไชย มีศุภอักษรลงมาว่า ทรงพระ
มหากรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์เป็นเจ้า
ประเทศราชใหญ่ เจ้าราชวงศ์ เจ้าราชบุตร นายน้อยมหาวงศ์
นายหนานมหาเทพ นายน้อยเทพวงศ์ นายหนานธรรมลังกา กิ
มิได้อยู่ในถ้อยคำ ถือเปรียบแก่งแย่งผู้ใหญ่ ทำให้ขุนเคืองใต้ฝัา
ละของธูลีพระบาท ขอรับพระราชทานให้เอาตัวเจ้าราชวงศ์ เจ้า
ราชบุตร นายน้อยเทพวงศ์ นายหนานมหาเทพ นายหนานธรรม-
ลังกา นายน้อยมหาวงศ์ ทำราชการฉลองพระเดชพระคุณอยู่ ณ
กรุงเทพ ฯ ก่อน ครั้นทรงทราบในศุภอักษรแล้ว โปรดเกล้าฯ
ให้เอาตัวเจ้านายเมืองเชียงใหม่ไว้ตามคำปรึกษา

ครั้น ณ ปีเถาะนพศก ศักราช ๑๒๒๙ ปี เจ้าอุปราช
ธรรมบุญโญบายถึงแก่กรรม ครั้น ณ วัน ๕ เดือน ๑๐ แรม
๑๓ ค่ำ พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ กับเจ้านายญาติพี่น้องบุตร
หลานช่วยกันปลงศพเจ้าอุปราชธรรมบุญโญเสร็จแล้ว จึงมีศุภ-
อักษรบอกลงมา ณ กรุงเทพ ฯ ณ เดือน ๕ ปีมะโรงสัมฤทธิศก

ว่าเจ้าอุปราชาธรรมบัญญัติถึงแก่กรรม จะขอรับพระราชทานนาย
 น้อยมหว่างค์ บุตรเจ้าอุปราชาธรรมบัญญัติขึ้นไปควบคุมญาติ
 พี่น้องบ่าวไพร่ทำราชการฉลองพระเดชพระคุณอยู่ที่เมืองเชียงใหม่
 ครั้นทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท จึงมีพระบรมราชโองการ
 โปรดเกล้าฯ ให้นายน้อยมหว่างค์กลับขึ้นไปอยู่ ณ เมืองเชียงใหม่
 และเจ้าราชบุตรหนานสุริยวงศ์ บุตรพระเจ้ามโหตรประเทศที่เอา
 ตัวไว้ ณ กรุงเทพฯ ก็ถึงแก่กรรม

ครุฑจักราช ๑๒๓๐ ปีมะโรงสัมฤทธิศก พระบาท
 สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคต พระบาทสมเด็จพระ-
 จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติบรมราชาภิเษก

สุตจักราช ๑๒๓๑ ปีมะเส็งเอกศก พระเจ้ากาวิโลรส-
 สุริยวงศ์มีศุภอักษรลงมาว่า ฟ้าโกลานเจ้าเมืองมอกใหม่ขัดแย้ง
 ไม่พากรอบครัวเข้ามาเหมือนสัญญาไว้แต่ก่อน พระเจ้ากาวิโลรส-
 สุริยวงศ์แต่งให้เจ้าบุรืรัตน เจ้านายบุตรหลานยกไปตีต้อนกวาด
 ครอบครัวฟ้าโกลานมา ณ เมืองเชียงใหม่ กับช้างที่เมืองพร้าวตก
 ลูกเป็นช้างต่างช้างหนึ่ง แต่งให้หนานไชยวงศ์ พระยาไชยเล็ก

คุมลงมาถวายถึงกรุงเทพ ฯ ณ วันเดือน ๑ ขึ้น ๖ ค่ำ ปีมะเส็ง
เอกศก ศักราช ๑๒๓๑ ปี ทรงพระกรุณาให้แห่ช้างขึ้นไปสู่โรง
สมโภชน์ระวาง พระราชทานนาม พระเศวตวรวรรณ

ครั้น **ลุดักราช ๑๒๓๑ ปีมะเส็งเอกศก** พระเจ้า-
กาวิโลรสสุริยวงศ์พาบุตรหลานลงมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท
ถวายเครื่องราชบรรณาการ ให้เจ้าราชภาคินัย นายบุญทวงศ์ นาย
น้อยมหาอินทร์ อยู่รักษาเมืองเชียงใหม่ เจ้าวรญาณรังษี เจ้านคร
ลำปาง ก็แต่งให้เจ้าราชวงศ์ บุตรพระเจ้านครทวงทิพ เจ้าราช
บุตรใจแก้ว บุตรเจ้าวรญาณรังษี ลงมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท
ถวายเครื่องราชบรรณาการด้วย

ครั้น **ณ วันเดือน ๒ ปีมะเส็งเอกศก** กองทัพเงี้ยวกอง
ทัพพลอยกลงมาตีเมืองปายเมืองขึ้นเมืองเชียงใหม่ เจ้าราชภาคินัย
นายบุญทวงศ์ นายน้อยมหาอินทร์ มีหนังสือแจ้งข้อราชการลงมา
เมืองนครลำปางเมืองลำพูนไชย แล้วนายบุญทวงศ์ นายน้อย
มหาอินทร์ คุมกำลังนายไพร่เมืองเชียงใหม่ ๑๐๐๐ คน เจ้าวรญาณ
รังษีเจ้านครลำปางแต่งให้นายน้อยพิมพ์ิสาร นายหนานไชยวงศ์

คุมกำลังนายไพร่เมืองนครลำปาง ๑๐๐๐ คน เจ้าไชยลังกาพิศาล
เจ้าลำพูนไชยแต่งให้นายอินทวิไชย นายน้อยมหายศ คุมกำลังนาย
ไพร่เมืองลำพูน ๕๐๐ คน ยกขึ้นไปช่วยเมืองปายก็หาทันไม่ กอง
ทัพเงี้ยวทัพหล่อเมืองมอกใหม่ ตีเมืองปายแตก จุกเผาบ้านเรือน
กวาดต้อนครอบครัวไปเมืองมอกใหม่ กองทัพเมืองเชียงใหม่ เมือง
นครลำปาง เมืองลำพูนไชย ยกติดตามไปจนถึงฝั่งน้ำสาละวิน ก็หา
ทันกองทัพเงี้ยวทัพหล่อไม่ และพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ กับเจ้า
นายเมืองเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง ก็ลงมาถึงกรุงเทพฯ ณ
เดือน ๓ ขึ้น ๒ ค่ำ ปีมะเส็งเอกศก พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์
กับเจ้านายเมืองเชียงใหม่ เมืองนครลำปางก็เข้าเฝ้าทูลละอองธุลี-
พระบาท ถวายเครื่องราชบรรณาการ พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์
ก็น้อมเกล้า ฯ ถวายค่านับบังคมทูลพระกรุณา ขอรับพระราชทาน
เจ้าราชวงศ์หน่อคำ นายหนานมหาเทพกับญาติพี่น้องซึ่งเอาตัวไว้
ณ กรุงเทพฯ ฯ แต่ก่อน ขึ้นไปทำราชการฉลองพระเดชพระคุณอยู่
ณ เมืองเชียงใหม่ จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ให้กลับ
ขึ้นไป

ครั้นเดือน ๔ ปีมะเส็งเอกศก ทรงพระมหากรุณา
โปรดเกล้า ฯ ตั้งเจ้าบุรินทร์อินทนนท์ บุตรพระยาราชวงศ์มหา-

พรหม เป็นเจ้าอุปราช ตั้งนายพุทธวงศ์ บุตรเลี้ยงพระเจ้ากาวิ-
 โลรสสุริยวงศ์เป็นเจ้าราชบุตรเมืองเชียงใหม่ เมืองนครลำปางนั้น
 โปรดเกล้าฯ ตั้งเจ้าราชวงศ์เป็นเจ้าอุปราช ตั้งเจ้าราชบุตรใจแก้ว
 เป็นเจ้าราชวงศ์ พระราชทานเครื่องยศโดยสมควรแก่ฐานาศักดิ์
 ทุกคน พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์อยู่ที่กรุงเทพฯ ก็ป่วยลง ครั้น
 ทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท ก็พระราชทานหมอยาหมอนวด
 ให้ไปพยาบาล อาการก็หายคลายไม่ พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์จึง
 แจ้งความต่อท่านเสนาบดีว่า จะขอถวายบังคมลากลับขึ้นไปรักษา
 ตัว ณ เมืองเชียงใหม่ ท่านเสนาบดีก็นำเจ้าอุปราช เจ้าราชวงศ์
 เจ้าราชบุตร นายหนานมหาเทพ เจ้านายบุตรหลานเมืองเชียงใหม่
 เจ้าอุปราช เจ้าราชวงศ์เมืองนครลำปางเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระ
 บาทกราบถวายบังคมลากลับขึ้นไป ณ เมืองเชียงใหม่ เมืองนคร
 ลำปาง จึงโปรดเกล้าฯ พระราชทานหมอยาหมอนวดให้ขึ้นไปด้วย
 พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์

ครั้น ณ วัน ๑ เดือน ๖ แรม ๔ ค่ำ ปีมะเมียโทศก
 พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์กับเจ้านายทั้ง ๒ เมืองก็ออกเรือจาก
 กรุงเทพฯ ขึ้นไปถึงบ้านท่าพเนศเขตเมืองเชียงใหม่ยังทางอีกวัน

หนึ่งจะถึงเมือง พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ป่วยหนักลง ครั้นถึง
ณ เดือน ๔ แรม ๒ ค่ำ ปีมะเมียโทศก เวลา ๒ โมงเช้า พระ-
เจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ก็ถึงแก่พิราลัย เป็นพระเจ้าเชียงใหม่ได้ ๑๖
ปี เจ้าอุปราชและเจ้านายบุตรหลานก็พาเอาศพพระเจ้ากาวิโลรส-
สุริยวงศ์ไป ณ เมืองเชียงใหม่

ครั้น ณ วัน ๕ เดือน ๔ แรม ๓ ค่ำ ปีมะเมียโทศก
เจ้าราชภาติไนยเมืองเชียงใหม่ก็ถึงแก่กรรม เจ้าอุปราช เจ้าราช-
วงศ์ เจ้านายบุตรหลาน มีศุภอักษรให้นายบุญทวงศ์ถือลงมาว่า
พม่า เชนเมืองเชียงตุงยกครอบครัวชายหญิงใหญ่น้อย ๓๗๐ คน
มาตั้งอยู่ที่เมืองเชียงแสน มีเรือน ๓๓๓ หลังเรือน กับครัวเงี้ยว
ฟ้าโกลานที่ตีกวาดมาไว้แต่ก่อน เป็นคนชายหญิงใหญ่น้อย ๑๐๐
คนส่งลงมาถวาย ได้ทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้วจึงมีศุภอักษร
โปรดเกล้าฯ ขึ้นไปให้เจ้าอุปราชว่าราชการเมืองให้นายบุญทวงศ์
ว่าที่อุปราช แล้วให้แต่งคนขึ้นไปว่ากล่าวแก่พวกพม่า เชนว่า
ถ้าจะมาตั้งอยู่ที่เมืองเชียงแสนก็ให้ยอมขึ้นแก่เมืองเชียงใหม่เชียง-
ราย นายบุญทวงศ์ก็กราบถวายบังคมลากลับขึ้นไป ณ เมืองเชียง-
ใหม่ เจ้าอุปราชก็แต่งให้แสนท้าวพระยาลาวไปว่ากล่าวแก่พวก

พม่า เชนเมืองเชียงแสน พม่า เชนกียังหายอมขึ้นแก่เมือง
เชียงใหม่ เมืองเชียงรายไม้

ครั้นมา ณ เดือน ๓ ปีมะเมียโทศก โปรดเกล้าฯ ให้
พระยาราชวรานุกูลขึ้นไปปลงศพพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ พระยา
ราชวรานุกูลขึ้นไปเมืองเชียงใหม่พร้อมด้วยเจ้านายญาติพี่น้อง
ช่วยกันปลงศพพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ ในเดือน ๔ ปีมะเมีย
โทศก

และในเดือน ๔ นั้น พวกเงี้ยวพวกล้อยกกองทัพเข้ามาตี
ต้อนกวาดครอบครัวเผาบ้านเรือนในแขวงเมืองเชียงใหม่ เข้ามา
จนถึงบ้านฉลองหนองคายบ้านป่าแ่ง ยังทางอีกวันหนึ่งจะถึงเมือง
เชียงใหม่ เจ้าอุปราชผู้ว่าราชการเมืองเกณฑ์ให้นายหนานธรรม-
ลังกา ผู้เป็นที่เจ้าราชสัมพันธ์วงศ์ นายอินทศผู้เป็นที่เจ้าราช-
ภาทินาย กับนายหนานมหาเทพ นายน้อยบุญญาคุมกำลังนายไพร่
๕๐๐๐ คน เจ้าวรญาณรังษี เจ้านครลำปาง เกณฑ์ให้นายน้อย
ธัญไชยผู้เป็นที่เจ้าราชสัมพันธ์วงศ์ กับพระยาวัจชัย คุมกำลัง
นายไพร่ ๒๐๐๐ คน เจ้าไชยลังกาพิศาล เจ้าลำพูนไชย เกณฑ์
ให้นายน้อยอินทวิไชย นายน้อยมหายศ คุมกำลังนายไพร่ ๑๐๐๐

คน รวมเป็นคนนายไพร่ ๘๐๐๘ คน ยกขึ้นไปตีพวกเงี้ยวพวก
 ล้อแตกเล็กถอยไป นายทัพนายกองยกติดตามตีไปจนถึงท่าผาแดง
 กองทัพเงี้ยวกองทัพลื้อก็แตกไปพ้นเขตแดนเมืองเชียงใหม่ ฝ่าย
 นายทัพนายกองทั้ง ๓ เมืองก็พากันกลับมา แต่นายหนานมหาเทพ
 นั้นมาถึงกลางทางยังหาถึงเมืองเชียงใหม่ไม่ ก็ป่วยถึงแก่กรรม

ครั้น ณ ปีมะแมตรีศก เจ้าวรญาณรังษีป่วย เจ้าวรญาณ
 รังษีว่าราชการเมืองนครลำปางมาได้ ๑๖ ปี ถึง ณ วันเดือน ๗
 แรม ๕ ค่ำ ปีมะแมตรีศก ศักราช ๑๒๓๓ ปี เจ้าวรญาณรังษี
 ก็ถึงแก่พิราลัย เจ้าไชยลังกาพิศาลเป็นพระยาลำพูนได้ ๘ ปี
 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เลื่อนขึ้นเป็นเจ้าลำพูนไชยได้ ๑๗ ปี
 รวมแต่ได้ครองเมืองลำพูนไชยมาได้ ๑๕ ปี ก็ถึงแก่พิราลัยใน
 ปีมะแมตรีศกนั้น โปรดเกล้าฯ ให้พระศรีเสนาขึ้นไปปลงศพเจ้า
 วรญาณรังษี เจ้านครลำปาง ฝ่ายกงสุลเยเนราลอังกฤษมีหนังสือ
 แจ้งความมายังท่านเสนาบดีผู้ว่าราชการต่างประเทศ ว่าเมื่อพระ
 เจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ยังไม่ถึงแก่พิราลัย ให้เจ้านายบุตรหลาน
 แสนท้าวพระยาลาวเมืองเชียงใหม่ไปเก็บรับเอาไม้ขนอสัก และ
 ทรัพย์สินของ ช้าง ม้า โค กระบือ หม่าพั้นพวกพม่าต้องชู้ซึ่ง

อยู่ในบังคับอังกฤษเป็นหลายเรื่องหลายราย ท่านเสนาบดีได้นำความขึ้นน้อมเกล้า ฯ ถวายคำนับกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท จึงโปรดเกล้า ฯ ให้พระยาจำแสนบดีศรีบริบาล เจ้ากรมมหาดไทยฝ่ายพลัมภัก กับพระยาสุริยภักดี เจ้ากรมพระตำรวจสนมทหารซ้าย ขึ้นไปชำระความพม่าต้องชู้ซึ่งฟ้องหาเจ้านายแสนท้าวพระยาลาวเมืองเชียงใหม่ พระยาจำแสนบดี พระยาสุริยภักดี ขึ้นไปถึงเมืองเชียงใหม่ ได้ชำระความพม่าต้องชู้เจ้านายแสนท้าวพระยาลาวแล้วไปบัง แต่ที่ตัดสินฝ่ายโจทก์ฝ่ายจำเลยไม่ยอมกันมีอยู่หลายเรื่อง พระยาจำแสนบดี พระสุริยภักดี กำหนดให้โจทก์จำเลยลงมาชำระว่ากล่าวกัน ณ กรุงเทพฯ ฯ แล้วพระยาจำแสนบดี พระยาสุริยภักดี ก็พาตัวเจ้าอุปราช เจ้าราชบุตรเมืองเชียงใหม่ เจ้าอุปราชเชียงใหม่ เจ้าอุปราชเมืองนครลำปาง เจ้านายบุตรหลานทั้ง ๒ เมืองลงมาเผ้าทูลละอองธุลีพระบาท แต่เจ้าราชบุตรเมืองเชียงใหม่ลงมาถึงกรุงเทพฯ ฯ ก็ถึงแก่กรรม จึงโปรดเกล้า ฯ ให้พระยาจำแสนบดี ไปทำการปลงศพเจ้าราชบุตร ณ วัดบวรมงคล ฝ่ายพม่าต้องชู้ซึ่งเป็นโจทก์ฟ้องหาว่าโทษเจ้านายแสนท้าวพระยาลาวเมืองเชียงใหม่ ก็ตามลงมายื่นเรื่องราวต่อกงสุลเยเนราลอังกฤษ ณ กรุงเทพฯ ฯ กงสุลเยเนราลอังกฤษแจ้ง

ความมายังท่านเสนาบดี ผู้ว่าราชการต่างประเทศ ๆ ก็นำความขึ้น
 น้อมเกล้า ฯ ถวายคํานับกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละออง
 รุสีพระบาท จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ให้พระยา
 ราชวรานุกุล พระยาจำแสนบดี พระยามหามนตรี ลงไปชำระ
 ความพม่าต้องชู้โจทก์ เจ้านายแสนท้าวพระยาลาวเมืองเชียงใหม่
 จำเลย ที่บ้านกงสลุยเนรลอังกฤษ ได้ตัดสินความโจทก์จำเลย
 ยกเลิก ๒๑ เรื่อง จำเลยแพ้ ๑๑ เรื่อง

ครั้น ณ เดือน ๖ ปีระกาเบญจศก โปรดเกล้า ฯ ตั้ง
 เจ้าอุปราชอินทนนท์บุตรพระยาราชวงศ์มหาพรหม ขึ้นเป็นที่เจ้า
 อินทวิไชยานนท์พิหลเทพภักดี ศรีโยนางคตไฉยราชวงศ์ มหา
 ประเทศราชประชาธิบดี นพิสินคราภิงค์ ดำรงพิพัฒน์ชียงก-
 ราชวงศ์ เจ้านครเชียงใหม่ ตั้งนายน้อยขัติยวงศ์ บุตรเจ้าเชียง-
 ใหม่อินทนนท์ เป็นเจ้าราชบุตร ตั้งนายอินทรศ บุตรเชยพระ
 เจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์เป็นเจ้าราชภาติไนย ตั้งนายธรรมลังการ
 หลานพระเจ้ามโหตรประเทศ บุตรนางบัวทิพ เป็นเจ้าราชสัมพันธ
 วงศ์ ตั้งนายน้อยเทพวงศ์ บุตรพระยาอุตรการโกศลมหาพรหม
 เป็นพระยาอุตรการโกศล แล้วทรงพระราชดำริว่า ที่เมืองปาย

ตั้งแต่เฝ้าพลอยกกองทัพมาตั้งที่บ้านเรือน กวาดต้อนครอบครัวไป ก็ยังร้างว่างอยู่ หนีผู้จะรักษาเมืองไม่ กองทัพเฝ้าจึงมีใจกำเริบองอาจประมาทเข้ามาตีกวาดต้อนเอาครอบครัวไปเนื่อง ๆ จึงทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งนายหนานธัญชัย ซึ่งเป็นพระยาไชยสงคราม บุตรราชวงศ์มหายศเป็นพระยาเกษตรรัตนอาณาจักร เจ้าเมืองปาย ให้ยกเอาคนเชียงใหม่ไปตั้งเมืองปายให้เป็นภูมิลำเนาบ้านเรือนเหมือนแต่ก่อน จะได้ป้องกันรักษาด่านทางเมืองเชียงใหม่ต่อไป แล้วโปรดเกล้าฯ ตั้งเจ้าอุปราช บุตรพระเจ้านครทองทิพย์ เป็นเจ้าพรหมสิทธิพงศ์ธาดา สามันตวิจิตรประเทศราช บริสัยนาถทิพจักราชวงศ์ ดำรงโยนวิสัย อภัยรัษฎารักษ์ อุดมศักดิ์สุพรรณวงศ์ ลำปางคมหานคราธิปัตย์ เจ้านครลำปาง ตั้งนายแก้วเมืองมา บุตรเจ้าอุปราชมหาพรหม เป็นเจ้าราชวงศ์ ตั้งนายน้อยธรรมเสนา บุตรเจ้าวรญาณรังษี เป็นเจ้าบุรีรัตน์ ตั้งนายน้อยคำบ่อ บุตรเจ้าวรญาณรังษี เป็นเจ้าสุริยางวาง ตั้งนายโละบุตรเจ้าพรหมสิทธิพงศ์ธาดา เป็นเจ้าราชบุตร ตั้งนายน้อยห้วน บุตรเจ้าราชบุตรมหาเทพ เป็นพระยาไชยสงคราม ตั้งนายน้อยชัยสาร บุตรพระยาวิงชัยคนเก่าเป็นพระยาวิงชัย ได้พระราชทานเครื่องยศพอสมควรแก่ฐานาศักดิ์ทุกคน แล้วเจ้านครเชียงใหม่ เจ้านครลำปาง ก็กราบถวายบังคมลากลับขึ้นไปรักษาเมือง

ครั้น ณ เดือน ๑๒ ศักราช ๑๒๓๕ ปีระกาเบญจศก
 เจ้านครเชียงใหม่แต่งให้นายบุญทวงศ์ผู้ว่าที่อุปราช คุมเครื่องราช-
 บรรณการลงมาทูลเกล้าฯ ถวาย จึงทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ
 ตั้งนายบุญทวงศ์เป็นเจ้าอุปราชเมืองเชียงใหม่ ได้พระราชทาน
 เครื่องยศโดยสมควรแก่ฐานาศักดิ์ เจ้าอุปราชก็กราบบถวายบังคม
 ลากลับขึ้นไปเมืองเชียงใหม่ แล้วโปรดเกล้าฯ ให้หลวงคเชน-
 ทรมาตย์ขึ้นไปปลงศพเจ้าไชยลังกาพิศาลเจ้าลำพูนไชยด้วย

ครั้น ณ เดือน ๒ ปีระกาเบญจศก เจ้าอินทวิไชยานนท์
 เจ้านครเชียงใหม่ แต่งให้นายน้อยบุญญา นายน้อยคำปัน นายน้อย
 คำสวน คุมเอาสิ่งของขึ้นไปถวายพระเจ้าตะเคองเมืองอังวะ

ครั้น ณ เดือน ๔ ปีระกาเบญจศกนั้น ทูตที่โปรด
 เกล้าฯ ให้ออกไปทำหนังสือสัญญาว่าด้วยการเมืองเชียงใหม่
 เมืองนครลำปาง เมืองลำพูนไชย กลับเข้ามาถึงกรุงเทพฯ จึง
 มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้พระพิเรนทรเทพ เจ้ากรม
 พระตำรวจใหญ่ซ้าย เชิญศุภอักษรและหนังสือสัญญาขึ้นไปแจ้ง
 ราชการต่อเจ้านครเชียงใหม่ เจ้าพรหมสิทธิพงศ์ธาดา เจ้านคร

ลำปาง เจ้าราชวงศ์ ผู้ว่าราชการเมืองลำพูนไชย ให้จัดคนตั้ง
 ตำนะวังโจรผู้ร้ายตามข้อสัญญา เจ้าอินทวิไชยานนท์เจ้านคร
 เชียงใหม่ เจ้าพรหมภักษ์ธาดา เจ้านครลำปาง เจ้าราชวงศ์
 ผู้ว่าราชการเมืองลำพูนไชย ได้ทราบในศุภอักษรแล้วก็จัดคนออก
 ไปตั้งด่านในแขวงเมืองเชียงใหม่ ๗ ตำบล เมืองนครลำปาง
 ๔ ตำบล เมืองลำพูนไชย ๒ ตำบล รวม ๑๓ ตำบล เป็นคน
 นาย ๑๗ โพร่ ๕๘๐ รวม ๕๙๗ คน

ครั้น ณ เดือน ๑๐ ค่ำกราบ ๑๒๓๖ ปีจอจศก เจ้า
 อินทวิไชยานนท์เจ้านครเชียงใหม่ ให้นายน้อยเทพวงศ์ลงมาเฝ้า
 ทูลละอองธุลีพระบาท จึงโปรดเกล้าฯ ให้มีศุภอักษรให้นายน้อย
 เทพวงศ์ถือขึ้นไปถึงเจ้านครเชียงใหม่ให้เกณฑ์กองทัพจัดให้เจ้า
 นายบุตรหลานคุมขึ้นไปขับไล่พวกพม่า เขิน ซึ่งมาตั้งอยู่ ณ เมือง
 เชียงแสน

และในปีจอจศก ศักราช ๑๒๓๖ ปีนั้น โปรดเกล้าฯ ให้
 พระนรินทรราชเสนีปลัดบาญชีกรมพระกลาโหม เป็นข้าหลวงที่ ๑
 หลวงเสนีพิทักษ์ กรมมหาดไทย เป็นข้าหลวงที่ ๒ ขึ้นไปอยู่ ณ
 เมืองเชียงใหม่ แล้วโปรดเกล้าฯ ให้ทหารนาย ๑๐ คน ทหาร

เลว ๖๐ คน รวม ๗๐ คน ขึ้นไปประจำอยู่กับข้าหลวงที่เมือง
 เชียงใหม่ด้วย ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเงิน
 เดือนให้ข้าหลวงที่ ๑ ที่ ๒ ล่าม ขุน หมื่น เสมียน นาย ไพร์ รวมปี
 หนึ่งเป็นเงิน ๑๖๒ ชั่ง ๑๒ ตำลึง พระนรินทรราชเสนี หลวง
 เสนีพิทักษ์ ขุน หมื่น เสมียน ทหาร นาย ไพร์ กราบถวายบังคมลา
 ขึ้นไป ณ เมืองเชียงใหม่ ณ วันแรม ๖ ค่ำ เดือน ๑๒ ปีจอ
 จศก ขึ้นไปถึงเมืองเชียงใหม่ ณ เดือน ๒ ปีจอจศก นายน้อย
 บัญญา นายน้อยคำปัน นายน้อยคำสวน กลับมาแต่เมืองอังวะ
 ถึงเมืองเชียงใหม่ ณ เดือน ๒ ปีจอจศกนั้น แจ้งความต่อเจ้า
 อินทวิไชยานนท์เจ้านครเชียงใหม่ว่า ขึ้นไปถึงเมืองอังวะ ได้เข้า
 ฝ้าเจ้าอังวะฯ ให้เงินทองผ้าผ่อนพอสมควรทั้งนายทั้งไพร่ กับ
 ได้ทำแผนที่เมืองอังวะลงมาด้วย เจ้าอินทวิไชยานนท์เจ้านครเชียง
 ใหม่จึงแต่งตั้งให้นายหนานสองเมือง คุมตัวนายน้อยบัญญัติ นายน้อย
 คำปัน นายน้อยคำสวน กับนำแผนที่เมืองอังวะลงมาทุกเกล้าฯ
 ถวาย ณ กรุงเทพฯ

๒
 ครน ณ เดือน ๔ ปีจอจศก ๑๒๓๖ ปี เจ้าอินท-
 วิไชยานนท์เจ้านครเชียงใหม่ ปรีक्षाพร้อมด้วยพระนรินทรราช-

เสนี จะเกณฑ์คนยกขึ้นไปขับไล่พวกพม่า เชน ซึ่งตั้งอยู่ ณ เมือง
 เชียงแสน พระนรินทรราชเสนีจึงมีหนังสือลงมายังเมืองนครลำปาง
 เมืองลำพูนไชย ให้เกณฑ์คนยกขึ้นไปช่วยเมืองเชียงใหม่ เจ้านคร
 เชียงใหม่จึงตั้งให้นายน้อยเทพวงศ์ พระยาอุตรการโกศล นาย
 น้อยหน่อเมือง คู่มุไพรเมืองเชียงใหม่ ๑๐๐๐ คน เจ้านครลำปาง
 แต่งให้เจ้าราชบุตร นายสุรีย คู่มุไพรเมืองนครลำปาง ๑๐๐๐ คน
 เมืองลำพูนไชยแต่งให้นายน้อยมหายศ คู่มุไพรเมืองลำพูนไชย
 ๕๐๐ คน รวม ๒๕๐๐ คน ยกออกจากเมืองเชียงใหม่แต่ ณ
 วันแรม ๕ ค่ำ เดือน ๔

และในเดือน ๔ ปีจอจศกนั้น เจ้าราชวงศ์ดาวเรือง บุตร
 เจ้าลำพูนไชยลังกา เจ้าราชบุตรน้อยสุรีย บุตรเจ้าลำพูนลังกา
 นายอินทวิไชย บุตรพระเจ้าลำพูนบุญมา เจ้าราชวงศ์ใจแก้ว
 นายน้อยธัญไชย บุตรเจ้าวรรณรังษี นายอารียะ บุตรเจ้า
 อุปราชหมูล่า เมืองนครลำปางลงมาเผ้าทูลละอองธุลีพระบาท
 ถวายเครื่องราชบรรณาการ ครั้น ณ วันขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๖
 ศักราช ๑๒๓๗ ปีกุนสัปตศก ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ
 ตั้งราชวงศ์ดาวเรืองขึ้นเป็นที่เจ้าดาราคิเรรัตนไพโรจน์ วรโฆษ-
 กิตติโสภณ วิมลคุณทริภุญไชย มหาเจดีย์บุษการ ราชภูธรุระธาตา

ประกิจฐาธิปัตย์ เจ้านครลำพูนไชย ตั้งนายน้อยสุริย เป็นเจ้า
อุปราช ตั้งนายพิมพ์ิสาร เป็นเจ้าราชบุตรเมืองลำพูนไชย ตั้ง
ราชวงศ์ใจแก้วเป็นเจ้าอุปราช ตั้งนายน้อยธัญไชย เป็นเจ้า
ราชสัมพันธวงศ์เมืองนครลำปาง ตั้งนายอารียะ เป็นพระยาประ-
เทศอุตรทิศ เจ้าเมืองพะเยา ได้รับพระราชทานเครื่องยศโดยสมควร
แก่ฐานาศักดิ์ทุกคน แต่เจ้าราชสัมพันธวงศ์นั้น พระราชทาน
เครื่องยศเหมือนเจ้าราชวงศ์และเจ้านครลำพูนไชย เจ้าอุปราช
เจ้าราชบุตร เมืองลำพูนไชย เจ้าอุปราช เจ้าราชสัมพันธวงศ์
เมืองนครลำปาง พระยาประเทศอุตรทิศ เจ้าเมืองพะเยา ก็กราบ
ถวายบังคมลากลับขึ้นไปเมืองนครลำปาง เมืองลำพูนไชย

ครั้น ณ เดือน ๑๐ ปีชวคฤศก ศักราช ๑๒๓๘ ปี

เจ้านครเชียงใหม่มีศุภอักษรให้เจ้าอุปราช คุณช้างพลายเล็บกรบ
ลงมาถวายช้างหนึ่ง กับเจ้านครลำพูนแต่งตั้งให้เจ้าบุรีรัตน์ นาย
พรหม นายน้อยอินทยศคุมช้างพลายสูง ๕ ศอก ๑๐ นิ้ว ช้าง
หนึ่งสูง ๕ ศอก ๘ นิ้วช้างหนึ่ง ลงมาถวาย กับขอพระราชทาน
เจ้าบุรีรัตน์เป็นที่เจ้าราชวงศ์ นายน้อยพรหมเป็นที่เจ้าบุรีรัตน์
นายน้อยอินทยศ เป็นพระยาไชยสงคราม กับเจ้านครลำปางมี

ศุภอักษรลงมาขอเจ้าราชบุตรเป็นที่เจ้าบุรีรัตน์ ขอพระยาวิงซ้าย
 เป็นที่เจ้าราชบุตร จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งเจ้าบุรีรัตน์
 เมืองนครลำพูน เป็นที่เจ้าราชวงศ์ ตั้งนายพรหม เป็นที่เจ้าบุรีรัตน์
 เมืองนครลำพูน ตั้งนายน้อยอินทยศ เป็นพระยาไชยสงคราม
 ตั้งเจ้าราชบุตรเมืองนครลำปางเป็นที่เจ้าบุรีรัตน์ แต่พระยาวิงซ้าย
 นั้น โปรดเกล้าฯ สั่งว่าเป็นแต่เทือกเถาทั่วพระยา หากควรจะตั้ง
 ขึ้นเป็นเจ้าไม่ แต่เป็นคนมีความชอบได้ราชการ โปรดให้มี
 เครื่องยศเหมือนกับเจ้าราชบุตร ได้พระราชทานสัญญาบัตรและ
 เครื่องยศเสร็จแล้ว เจ้าราชวงศ์ เจ้าบุรีรัตน์ พระยาไชยสงคราม
 เมืองนครลำพูน เจ้าบุรีรัตน์ พระยาวิงซ้ายเมืองนครลำปาง พา
 กันกราบถวายบังคมลากลับขึ้นไป ณ เมืองนครลำปาง เมือง
 ลำพูนไชยฯ.

พิมพ์ที่ มิตรนรการพิมพ์ 259/142 อาคารพิบูลเวศม์ พระโขนง
นายนวนร พฤตฉนันท์ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา 2512 โทร. 911067